

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat. Fost Magistrat Pro- decanul Baroului de Ilfov	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat	GR. CONDURATU Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat	N. JAC CONSTANTINESCU Președinte la Curtea de Apel din București
RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris	V. DONGOROZ Confer. la Facult. de Drept din Buc. Avocat	CONSTANT IONESCU Avocat, al Statului. Doctor și Laurent în Drept Paris	ALFRED JUVARA Profesor Universitar Avocat	Dr. ȘT. LADAY Membru în Consiliul Legislativ
C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București	C. STOEANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat	GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Profesor Universitar Avocat	AL. VELESCU Dr. în drept din Buc Avocat
				ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept din Paris

Secretar de redacție: **E. C. DECUSARĂ**, Dr. în Drept din Paris. Directorul Statisticeii Judiciare.

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LEVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

Membrii corespondenți pentru Polonia: **EMIL ST. RAPPAPORT**, Președinte la Curtea de Casație din Varșovia.

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case com., Autorit. 1400 lei
" Avocați 1000 "
" Magistrați 800 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

În lunile Iulie și August

Apare odată la două săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București Strada Artei No. 5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON 13/29

S U M A R

— *Mandatele de arestare pot fi reconfirmate prin comisie rogatorie?*, de judecătorul Alexandru Minculescu.

— *Legea accelerării și paralelismul ce există între dreptul de autentificare și judecarea contestațiilor la executarea acestor acte de judecătore, de judecătorul Radu Em. Manolescu.*

— Bulletin de la Société roumaine de législation comparée, 1930 (Imprimerie Agen, France) *Recenzie* de Prof. Constantin M. Sipsom.

— Dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor în legislațiunea comparată de N. G. Vrăbiescu, *Recenzie* de Constant Ionescu.

JURISPRUDENȚE:

— Trib. Ilfov, s. Notariat: *Soc. An. fostă C. Goetz, cu Soc. An. Rom. pentru Industria forestieră în lichidare.* (Sechestrul asigurător. Desființarea lui. Garanții îndestulătoare. Scrisoare de garanție din partea unei bănci. Garanție legală. Art. 617 pr. civ.), cu o *Notă* de avocatul Jac Moseovici.

— Trib. Dâmbovița s. II: *X cu Y* (Cine poate introduce acțiunea în justiție pentru daune morale?), cu o *Notă* de Traian Alexandrescu.

A apărut:

CURS DE DREPT ȘI PROCEDURĂ PENALĂ de D-l V. Dongoroz, cuprinzând noțiuni asupra întregii materii a dreptului și proc. penale, cu aplicațiuni speciale la funcționarii publici.

În depozit la Librăria „Curierul Judiciar” S. A. Lei 200

A apărut: în Editura „Curierul Judiciar” **LEGEA ASUPRA CONCORDATULUI PREVENTIV**, comentată și adnotată de d-l Stelian Ionescu, Dr. în drept, Jude. Trib. Ilfov, cu doctrina și jurispr. română și streină precum și expunerea de motive, Desbaterile parlamentare și Rapoartele dela Cameră și Senat.

Prețul Lei 180

MANDATELE DE ARESTARE POT FI RECONFIRMATE PRIN COMISIUNE ROGATORIE?

O importantă problemă de procedură penală asupra căreia Inalta noastră Curte de Casație n'a avut până în prezent ocaziunea să se pronunțe, este aceea a reconfirmării mandatelor de arestare pe cale de comisiune rogatorie.

Un tribunal chemat să statueze potrivit dispozițiilor din art. 97 proc. penală, asupra unui mandat de arestare emis contra unui prevenit poate delega această atribuțiune a sa altui tribunal ?

În practică speța nu se prezintă de cât atunci când un prevenit contra căruia s'a emis mandat de arestare de judecătorul de instrucție competente, este transferat prin comisie rogatorie în vederea desăvârșirii unor anume cercetări, de exemplu pentru a fi supus unui examen medical, pentru a fi confruntat cu unii din martorii, cari nu pot fi aduși până la reședința judecătorului de instrucție care a emis mandatul, pentru a i se lua probe grafice de către experți, etc. În timpul cât durează cercetările necesitate de efectuarea unei astfel de comisiuni rogatorii se poate întâmpla ca să se împlinească termenul de o lună, în care mandatul trebuie să fie reconfirmat și atunci se naște problema dacă tribunalul competent să statueze, dar care se găsește în imposibilitate să se pronunțe, din cauză că n'are pe prevenit la îndemână și nici dosarul cauzei, poate sau nu să se adreseze tribunalului din care face parte judecătorul de instrucție investit cu efectuarea co-

misiunii rogatorii și să-i ceară, pe această cale, să hotărască asupra mandatului de arestare.

Se susține, într'un sistem, afirmativa, invocându-se necesități de ordin practic și mai cu osebire interesul de a se evita transferări continue ale preveniților dela un tribunal la altul.

Pentru justificarea acestui sistem se invoacă considerațiunea că legea noastră de procedură penală n'a limitat în mod expres cazurile în cari se poate recurge la o comisiune rogatorie. Dispozițiunile art. 81 și 328 codul de procedură penală, prin care se reglementează audierea martorilor prin comisiune rogatorie, sunt enunțiative nu limitative și legiuitorul n'a înțeles să împiedice a se recurge la aceiași cale și în alte cazuri, când aceasta ar fi necesar, de exemplu în caz de perchezițiuni, confiscări, expertize, luarea unui interogatoriu, etc. Deci în lipsa unui text prohibitiv se poate recurge oricând la procedura comisiunii rogatorii și pentru orice fel de acte. Deci și reconfirmarea sau infirmarea unui mandat de arestare se poate face pe cale de comisiune rogatorie.

Sistemul acesta, bazat pe considerațiuni de ordin practic, pare că a fost adoptat de unele din tribunalele noastre cari au început să trimeată comisiuni rogatorii pentru a se statua asupra mandatorilor de arestare.

Procedeul acesta prezintă inconveniente grave, chiar de ordin practic, căci dă naștere la o serie de controverse, mai ales în ceea ce privește competența teritorială a Camerei de punere sub acuzare la care urmează să se îndrepte apelul.

Dar mai presus de orice, acest sistem are dezavantajul că nesocotește în mod grav un principiu elementar de procedură penală, acela că nimeni nu poate fi sustras dela judecătoria săi firești și de aceea credem că, în practică, trebuie să se renunțe cu desăvârșire la el. Socotim că în drept este inadmisibilă că un mandat de arestare să poată fi reconfirmat sau infirmat prin comisiune rogatorie și orice cerere de acest fel trebuie respinsă ca atare.

Este adevărat că legiuitorul codului nostru de procedură penală n'a reglementat în mod amănunțit și sistematic cazurile în cari o instanță de judecată sau de instrucțiune își poate delega pe cale de comisiune rogatorie, unele din atribuțiunile ei

O dispozițiune de ansamblu lipsește în această materie în legea noastră: Despre comisiunile rogatorii legiuitorul nu vorbește decât în art. 81 și 328 proc. penală și acolo în mod incidental, cu ocaziunea arătării formelor cu cari se vor lua depozițiunile de martori. Este necontestat însă că legiuitorul n'a înțeles să limiteze întrebuițarea acestei proceduri numai la audierile de martori, ci a lăsat la aprecierea instanțelor de judecată și de instrucțiune, ca să recurgă la ea, de câte ori va fi necesar, pentru accelerarea mersului justiției și pentru aflarea adevărului. Ceva mai mult: deși legiu-

torul n'a prevăzut asemenea comisiuni rogatorii de cât pentru magistrații din țară, totuși jurisprudența a admis că ele pot fi îndeplinite și peste frontieră de către magistrații din străinătate, întru cât toate popoarele au un interes comun la reprimarea delictelor și la distribuirea justiției. (Cas. II, 420 din 11 Sept. 1884. Vezi Codul de procedură penală adnotat de d-l C. Rătescu, sub art. 81).

Cu toate acestea, nu trebuie să se creadă că legiuitorul n'a avut în vedere nici un criteriu, atunci când a enunțat cazurile în cari se poate recurge la comisiune rogatorie. Nu se poate concepe ca legiuitorul să fi lăsat la discreția absolută a instanțelor de judecată și de instrucțiune ca să-și delege una alteia oricare din atribuțiunile lor. Din chiar enunțațiunea făcută prin art. 81 și 328 proc. penală, rezultă că un asemenea criteriu a existat. Prin aceste dispozițiuni legiuitorul a enunțat că se poate delega altei instanțe atribuțiunea de a se audia martori și bine înțeles n'a prohibit delegarea unor alte atribuțiuni, însă cu o singură condițiune și anume, ca aceste atribuțiuni să fie susceptibile de delegare, să fie de aceiași natură cu cea enunțată în mod expres de legiuitor.

Examinând natura diferitelor atribuțiuni ale instanțelor de judecată și de instrucțiune, doctrina și jurisprudența au ajuns la concluziunea că se pot delega numai acele atribuțiuni cari se referă la constatarea materială a unui fapt sau a unei declarațiuni, și nu se pot delega atribuțiunile cari implică o judecată sau chiar o apreciere personală din partea instanței. (Faustin Hélie, Pratique Criminelle, I, 190 și tr. d'instr. crim. 1905). Deci se poate cere prin comisiune rogatorie facerea unei expertize, a unei perchezițiuni, a unei confruntări, etc. Toate aceste acte prezintă analogie, prin natura lor, cu cel enunțat de legiuitor, al audierii de martori. Nu se poate însă, în nici un caz să se ceară a se da o hotărîre prin comisie rogatorie, nici o ordonanță definitivă sau de liberare și nici chiar un jurnal prin care să se statueze asupra reconfirmării unui mandat de arestare, fiindcă toate acestea sunt acte de jurisdicțiune, cari nu prezintă nici un fel de analogie cu actul indicat de legiuitor prin art. 81 și 328 proc. penală.

Tribunalul chemat să statueze asupra reconfirmării mandatului de arestare, nu face o simplă înregistrare, sau constatare, ci judecă și pronunță o adevărată hotărîre, în urma discuțiunii contradicțiilor ce are loc în fața sa între prevenit și ministerul public. Această hotărîre, indiferent de denumirea ce poartă și de efectul ei limitat în timp, este susceptibilă de a fi apelată la o instanță superioară, într'un anumit termen și cu forme determinate de lege. Cum s'ar putea susține ca un asemenea act să fie îndeplinit prin comisiune rogatorie? A admite această posibilitate ar însemna

să consfințim că orice jurisdicțiune își poate delega atribuțiunea de a judeca, în aceleași condițiuni în care se delegă audierea unor martori.

Nici o lege din lumé nu permite ca judecata să se facă prin comisie rogatorie, și ar fi straniu ca pentru satisfacerea unui interes de utilitate practică să se sacrifice un principiu elementar de procedură penală, care stă la temelia organizării justiției, garantează libertatea individuală și impune ca nimeni să nu fie sustras sub nici o formă dela judecătoriai săi firești.

Socotim inutil să mai stăruim asupra pericolului aplicării sistemului ce combatem întrucât în anumite împrejurări ar putea fi întrebuințat pe cale indirectă ca aumniți delicvenți să se sustragă sau să fie sustrași dela judecata tribunalelor locale.

În ceea ce privește jurisprudența asupra acestei chestiuni am arătat că instanța noastră supremă n'a avut până în prezent ocaziunea să se pronunțe. La celelalte instanțe problema se pune rar. Chestiunea a fost însă dedusă înaintea trib. Ilfov, s. I. c. c. care prin jurnalul No. 8162 din 12 Mai 1930 a respins ca inadmisibilă cererea de a se reconfirma prin comisie rogatorie un mandat de arestare emis de jud. de instr. al trib. Făgăraș. În acelaș sens trib. Ilfov s. III c. c. care prin jurnalul No. 313 din 930 a respins cererea de reconfirmare a unui mandat de arestare emis de judele de Instrucție al Trib. Putna. Acest jurnal a fost menținut de Camera de punere sub acuzare a Curții de Apel din București.

— Contra trib. Ilfov s. I c. c. care prin jurnalul No. 9331 din 930 a reconfirmat prin comisie rogatorie un mandat de arestare emis de judecătorul de instrucție de pe lângă trib. Prahova, cab. II.

ALEXANDRU MINCULESCU

Judecător de instrucție la trib. Ilfov

Legea accelerării și paralelismul ce există între dreptul de autentificare și judecarea contestațiilor la executarea acestor acte de judecătorie

Competința judecătoriai în materia judecării contestațiilor ivite cu prilejul executării actelor autentificate de judecătorie și investite cu formula executorie, a suferit o importanță restrângere prin legile de accelerarea judecăților din 1925 și 1929.

Competința fixată prin legea din 1921, ce modifică unele articole din legea jud. de oc. sub aspectul competenței pecuniare a judecătoriai, era fixată la 1500 lei în primă și ultimă instanță și cu drept de apel când obiectul contestațiunii este mai mare de 1500 lei. Deci până la orice valoare ar avea actul autentificat și în vestit cu formula executorie de judecătorie.

Modificarea a fost introdusă prin legea de accelerare din 1925, deși în textul oficial se vede trecut art. 40 în loc de art. 49. Articolul 59 din legea accelerării măririi competenței *ad valorem* a judecătoriai până la 5000 lei în ultimă instanță și cu drept de apel până la

50000 lei, a menționat greșit art. 40 în loc de art. 49. Primul se referă la tutele și nu are nici o legătură cu competența pecuniară, mai cu seamă, că art. 59 legea acc. se ocupă de această competență care a fost ridicată la 100.000 lei prin al. II al art. 59.

Deci o inadvertență regretabilă a legiuitorului care a înțeles să se refere la competența în materie de contestațiuni. (în acelaș sens I. F. Dumitrescu, *Curierul Judiciar* 34 din 1925 pag. 534).

Această modificare a fost menționată și de art. 65 din noua lege a accelerării care este mai bine redactat, specificând textul vizat, adică art. 49 l. j. o.

Potrivit acestor texte competența judecătoriai va fi de 5000 lei în ultimă instanță și cu drept de apel până la 50.000 lei. De fapt, după cum vedem ne aflăm în fața unei mari erori legislative, a unei inadvertențe mult mai grave și în vechiul art. 59 și în actualul art. 65 din legea accelerării.

Intenționat sau nu, legiuitorul a adus o mare atingere competenței judecătoriai, micșorându-i-o, și pe această cale aducând o mare perturbare în materia contestațiilor la executarea actelor autentificate de judecătorie.

Principiul de care s'a călăuzit legiuitorul, de la 1908 încoace, a fost, ca judecătoria care a autentificat actul să-l și investească și să judece contestațiunile ce s'ar ivi cu ocaziunea executării. Lucrul eră firesc. De-oarece prin art. 45 l. j. o. i s'a dat judecătoriai o competență generală (sub aspectul pecuniar) pentru autentificarea actelor, era natural ca și judecarea contestațiilor ce s'ar fi ivit cu ocaziunea executării acestor acte să o dea tot judecătoriai. Din acest punct de vedere există o perfectă armonie între art. 45 și 49 legea judecătoriilor de ocoale.

Modificarea survenită în 1921 a menținut această armonie, păstrându-se competența generală a judecătoriai, pentru actele sale în materia contestațiilor la executare.

Spuneam că ne îndoim cum că micșorarea adusă acestei competențe prin art. 59 și 65 din legea accel. să îi fost voită, pentru că vom dovedi că tendința legiuitorului a fost și este constantă în sensul măririi competenței judecătoriai.

Astfel acelaș legiuitor care votă art. 65 leg. accel. votase și legea drumurilor care dă judecătoriai dreptul *de a judeca litigiul în ultimă instanță până la 20.000 lei și cu drept de apel până la ori ce valoare* (art. 84 leg. drumurilor din 1929).

Explicațiunea, trebuie să o spunem, stă în graba cu care s'a redactat art. 65 S'a vrut să se treacă toate art. din l. j. o. cari exprimau o competența pecuniară, într'o singură frază, într'un singur aliniat și s'a pierdut din vedere că art. 49 are o cu totul altă tehnică și competență.

Ceace este destul de surprinzător este că această chestiune a trecut neobservată în debaterile parlamentare.

Noi vom trage însă o altă concluzie din această împrejurare și anume că în afară de mărire a țifrelor, legiuitorul a înțeles să mențină statu quo în această materie.

Din acest punct de vedere S. F. Dumitrescu greșește când afirmă în articolul său citat (pag. 534 coloana II sus) că după art. 49 din legea din 1921 judecătoria judecă contestațiile cu drept de apel până la 15000 lei.

II. Cine va judeca contestațiile, atunci când actul autentificat și investit de judecătorie va cuprinde obligațiuni de o valoare mai mare de 50.000 lei?

R E C E N Z I I

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ ROUMAINE DE LEGISLATION COMPARÉE 1930, (Imprimerie Agen, France).

Societatea Română de Legislație comparată, organism legat de Societatea de Legislație comparată din Paris, a publicat Buletinul său pe anul 1930, care mi-a fost amabil comunicat de neobositul secretar general al societății, d. avocat Iosif G. Cohen.

Această lucrare importantă atât din punctul de vedere al colaborărilor deosebite, cât și din acel al formei și calității, merită să fie semnalată atenției publicului nostru juridic și științific în genere, astfel precum nu mă îndoiesc că a fost remarcată în Franța și în alte state. Ea cuprinde:

a) un articol *asupra proiectului de cod internațional al obligațiilor și contractelor*, scris cu înalta-i competență și cu valoarea observațiilor marelui juriconsult ce e, de către dl. *H. Capitant*, membru al Institutului din Franța și profesor de drept civil la Facultatea de Drept din Paris; b) un alt articol foarte adânc studiat de *A. Wahl*, eminentul profesor dela Facultatea de Drept din Paris, *asupra părților de fondator sau părți beneficiare în legislația franceză*; c) un studiu de d-lui *Alex. N. Gane*, asupra *Consiliului Legislativ în România*, care pune în evidență construcția și spiritul acestei instituțiuni menite a aduce atâtea servicii legislației române; d) o lucrare deosebită a regretatului *Corneliu Botez* fost consilier la Curtea de Casație, *asupra concepției legislatorului român în materie de contencios administrativ*; o cercetare de un vădit interes făcută de *dl. Rădulescu*, profesor de Drept Penal comparat și de criminologie la Facultatea de Drept din Cernăuți *asupra proiectului de Cod Penal român*; diferite alte articole de d-nii *R. Popescu-Râmniceanu*, *Alex. Velescu*.

Într-o a doua parte, Buletinul conține un material bogat de :

a) *recenziuni de conferințe* ale d-lui *H. Capitant*; b) *comunicări făcute la Congresul de Drept Penal* de d-l *V. Pella*, Profesor la Facultatea de drept din Iași; c) *analiza tendințelor actuale a jurisprudenței române în materie de obligații și de probe*, de dl. *G. Sescioreanu*; d) *acțiunile și principiile legii asupra concordatului preventiv și a legii asupra vânzării pe credit a mașinilor agricole și industriale* de d-l *I. Cohen*; e) *mișcarea legislativă, doctrinală și jurisprudențială în România după război, în materie de drept penal*, de d-l *V. Dongoroz*, conferențiar la Facultatea de Drept din București, și diferite alte proiecte, bibliografii, rapoarte.

În fine, ca ultimă calificare de excelență a Buletinului un articol fundamental al d-lui *H. Capitant* *asupra sistemelor de unificare a legislației într'un Stat, cu ocazia introducerii în Alsacia și Lorena a legislației civile franceze*.

* * *

Când acesta este sumarul conținutului și valoarea celor care au scris în acest Buletin, cum putem să ne îndoim de serioasa contribuție pe care Societatea Română de Legislație Comparată a dat-o propășirii dreptului în această direcție?

Studiul Legislației Comparate are astăzi o reală și

Art. 400 pr. civ. spune categoric că „cererile incidente și toate contestațiile care s'ar ridica asupra execuțiunii silită, sau între părți, sau de către cei de al treilea, privitoare la înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută, se vor îndrepta la instanța care a încuviințat titlul executor.

Iar art. 20 legea aut. act dispune că formula executorie pentru actele autentice se va pune de aceeași instanță care le-a autentificat și în acelaș mod ca pentru hotărârile judecătorești.

Din aceste texte, două principii se degajează.

I. Formula executorie nu se poate pune pe un act decât de instanța care l-a autentificat.

II. Instanța competentă a judeca contestațiunile la executare este instanța care a aplicat formula executorie.

Până în prezent eră incontestabil că judecătoria rurală având drept să autentifice acte până la ori ce valoare, aceiaș instanță va fi competentă să judece contestațiunile ce s'ar ivi la executarea acelor acte, ori care ar fi valoarea lor (1).

Față de textul precis al art. 65 legea accel. din 1929 chestiunea este destul de delicată. Noi înclinăm să credem că tot principiile generale de competență, în materie, vor triumfa și că se va decide ca în trecut, că judecătoria este singură competentă să judece în primă instanță contestațiile la executarea actelor autentificate și investite de dânsa. În sensul interpretării noastre că legiuitorul din 1929 nu a vroit să restrângă competența judecătoriei, ci din contră, să o mărească, se poate invoca partea ultimă a aliniatului I art. 65, care spune că se mențin distincțiunile din celelalte texte în ce privește competența judecătoriei în primă sau ultimă instanță; după litera legii din acest aliniat ar trebui să excludem art. 49. Din cele ce am spus însă până acuma, credem ca soluția cea mai juridică este ca judecătoria să judece până la 5000 lei în ultimă instanță și până la ori ce valoare în primă instanță, contestațiunile ivite la executarea actelor autentificate de dânsa.

În caz contrariu Trib. de județ va fi competent să judece contestațiunile ivite la executarea actelor autentificate de judecătorie, și de o valoare mai mare de 50.000 lei.

Va reveni desigur Inaltei Curți de Casație să tranșeze această delicată chestiune, dacă până atunci nu se va aperseva chiar legiuitorul venind cu modificarea art. 65 din legea accelerării, pentru a se restabili armonia dintre principii și texte și între textele legii judecătoriilor. Sau, dacă se socotește că competența judecătoriei este prea mare atunci să se mărginească și dreptul de autentificare până la 50.000 lei, ceace credem că nu s'a susținut de nimeni și nici nu credem să o poată face cineva față cu tendințele ce se nutresc pentru instituția judecătoriilor.

Și ce ne facem cu înlesnirea — proclamată încontinuu dela 1908 încoace — ce trebuie să o acordăm săteanului pentru actele sale juridice, atunci când, îi dăm voe să și autentifice un act mai mare de 50.000 lei la judecătorie, iar pentru contestațiunile ivite în legătură cu asemenea acte îl trimete la Tribunal și Curtea de Apel?

RADU EM. MANOLESCU
Magistrat

1) Negulescu exec. silită pag. 179 și urm. C. Botez cod. jud. oc. II n. 997 pag. 537—538, Pastion, adnotațiuni juridice pag. 186 Cas, Aprilie 1912 Curierul Judiciar 69 din 1912.

mare însemnare practică. Tendința crescândă a vieții moderne către interdependența Statelor și a vieții economice, condițiile noi ale dezvoltării industriale și comerciale, înmulțirea schimburilor internaționale și a relațiilor între resortisanți de organizații sociale diferite, numai permit juriștilor de a se mărgini în contemplarea numai a legislației lor naționale.

Exigențele zilnice ale profesiei lor îi obligă a se informa asupra funcționării celorlalte legislații ale căror isvor le este pentru diferite rațiuni inaccesibil. Societățile care și-au impus sarcina de a călăuzi cercetările în această direcție, fac un serviciu deosebit tuturor pentru care trebuie să li se manifeste recunoștință. Pe lângă aceasta inițierile la cunoștința precisă a fiecărei din legislațiile străine sunt preliminare indispensabil al tuturor comparațiilor între ele, ceea ce prepară materialul și documente neprețuite pentru opera fecundă de comparație critică între legislații.

Pentru toate aceste considerațiuni nu putem decât să felicităm pe partizanii activi ai Societății de Legislație Comparată din România, pentru opera lor.

CONSTANTIN M. SIPSOM

Profesor la Facultatea de Drept din București

DREPTUL DE MOȘTENIRE AL SOȚULUI SUPRA-VIEȚIITOR ÎN LEGISLAȚIUNEA COMPARATĂ, de N. G. Vrăbiescu, doctor în drept, avocat. Prețul lei 150. —

Printre lacunele cele mai importante pe care le prezintă legislațiunea noastră civilă, de sigur că felul cum succesiunea soțului supraviețuitor este rezolvată, se poate așeza în primele rânduri.

Noul cod civil la redactarea căruia lucrează încă Consiliul legislativ, va avea să înlocuiască prin urmare dispozițiunile referitoare la această succesiune, înlocuind concepțiunea anacronică a exclusiunii totale a soțului supraviețuitor, când vine în concurs cu rudele cele mai apropiate.

Dacă înlocuirea sistemului actual este cerută de o necontestată necesitate, sistemul care va avea să-i ia locul, poate fi însă supus controverselor.

Din acest punct de vedere, lucrarea d-lui N. G. Vrăbiescu, este bine venită cu atât mai mult cu cât autorul s'a ocupat într'un mod comparativ de toate sistemele principale care funcționează azi în cele mai noi legislații.

Autorul, după ce se ocupă în primul rând de dreptul roman, fără al cărui studiu înțelegerea exactă a sistemelor moderne ar putea fi întunecată, cercetează sistemul francez, german și elvețian.

Sistemele care după părerea autorului pot fi socotite originale, este sistemul francez ce consacră un drept în uzufruct, așezat numai asupra unei fracțiuni din succesiune soțului supraviețuitor și sistemul german care acordă supraviețuitorului o funcțiune în plină proprietate. Aceste drepturi sunt în ambele legislațiuni reciproce, ele luând naștere în prezența moștenitorilor apropiați, în lipsa lor soțului supraviețuitor având o vocațiune succesorală integrală.

Legislațiunea elvețiană s'a inspirat și dintr'o legislațiune și dintr'alta, ceea ce îi dă simțitoare superioritate.

Codul nostru civil nu acordă nici un drept succesoral soțului în prezența descendenților. Excepția introdusă sub influența dreptului roman și a vechilor noastre legiuri care acordă numai văduvei sărace oarecare drepturi în uzufruct, este o excepțiune ce nu figurează în nici o legislațiune modernă. Ea nu corespunde nici principiilor de drept care vor ca orice succesiune să fie reciprocă nici ideii de egalitate ci-

vilă între femei și bărbat care predomină în toate legislațiunile contemporane.

Prin urmare, ideea conducătoare care trebuie să stăpânească această materie, este aceea a succesiunii reciproce, chiar în prezența descendenților.

În ceea ce privește natura dreptului ce i se cuvine supraviețuitorului, autorul crede că el trebuie să fie un drept în plină proprietate asupra unei fracțiuni din succesiune. Pe această cale se rezolvă o problemă de echitate, întrucât există o prezumțiune că averea ce formează succesiunea este rezultatul unei colaborări, cât și o problemă de ordin moral, căci orice asperități între moștenitori și soțul supraviețuitor ar dispărea, asperități datorite faptului desmembrării proprietății în uzufruct și plină proprietate cu toate consecințele de drept ce comportă.

Autorul crede că în ceea ce privește cuotitatea dreptului, ea trebuie să varieze atât cu numărul și calitatea moștenitorilor, fiind mai mică în prezența descendenților și mai mare în prezența moștenitorilor mai îndepărtați, precum și în raport cu durata căsătoriei. Pentru a evita căsătoriile făcute în scopul unic al moștenirii, dreptul de succesiune să nu ia ființă decât după un timp determinat dela contractarea căsătoriei, după cum de altminteri prevedeau și vechile noastre legiuri.

CONSTANT IONESCU

Avocat.

TRIBUNALUL ILFOV S. NOTARIAT

Audiența dela 30 Aprilie 1930

Președenția d-lui AL. COSTIN, judecător

Soc. An. fostă C. Goetz, cu Soc. An. Rom. pentru Industria fierărie în lichidare

Jurnal No. 8218

Sechestrul asigurător. Desființarea lui. Garanții îndestulătoare. Scrisoare de garanție din partea unei bănci. Garanție legală. Art. 617 pr. civ.

Potrivit art. 617 pr. civ., sechestrul asigurător poate fi desființat atunci când debitorul oferă garanții îndestulătoare pentru satisfacerea pretențiilor formulate de creditorul reclamant; o asemenea garanție îndestulătoare, poate fi și o scrisoare de garanție a unei bănci de primul rang, care să ia asupra-și plata sumei ce eventual va fi acordată de instanțele judecătorești reclamantului, atunci când va obține un titlu definitiv și executoriu.

Tribunalul,

Asupra cererii făcute de societatea anonimă pentru exploatarea de păduri și ferăstrae cu vaporii mai înainte P. și C. Goetz și Comp., prin petiția înreg. la No. 30963 din 930, prin care cer ridicarea sechestrului asigurător încuviințat de acest Tribunal prin Jurnalul cu No. 6794 din 930.

Având în vedere concluziunile părților, actele și lucrările de la dosar,

Având în vedere că după cererea creditoarei societatea anonimă Română pentru industria forestieră din București, prin jurnalul cu No. 6794 din 930, s'a încuviințat a se aplica sechestrul asigurător pe materialul lemnos, esență rășinoasă, fie tăiat în bușteni, fie transportat la cheresteaua proprietatea soc. anonime fostă mai înainte P. și C. Goetz, aflată în munții Miclăuși Brebu și Miclăuși șapte Ișvoare, comuna Goidești jud. Buzău, fie în depozitele sale din Nehoiu și oriunde s'ar afla până la concurența sumei de lei 12.000.000 cât societatea anonimă română pentru industria forestieră din București, are a lua cu titlu de daune pentru care există proces pendinte la Trib. Ilfov Secția IV-a dosar No. 1628 din 930.

Având în vedere că societatea petiționară pentru a obține ridicarea sequestrului asigurător a prezentat o scrisoare de garanție a Băncii Comerciale Italiene și Română, sub semnătură privată, prin care reprezentanții acestei Bănci, N. Sergiu, declară că garantează pe societatea reclamantă și ține la dispoziția acesteia orice sume de bani până la concurența sumei de lei 15.000.000.—, în cazul când societatea Goetz și Comp., ar fi condamnată să plătească în baza unui titlu definitiv derivând din obiectul procesului de daune pendinte și arătat mai sus.

Având în vedere că această scrisoare de garanție a Băncii Italiană și Română, a fost susținută și confirmată de prezentanții săi legali Nenișor Sergiu și Chapeier, astăzi în instanță.

Având în vedere că societatea reclamantă se opune la ridicarea sequestrului asigurător pentru două motive: 1) pentru că Banca Comercială Italiană Română, neavând imobile în România, nu prezintă destulă garanție pentru asigurarea sumei de 12.000.000, și nu face nici dovada existenței capitalului arătat și al doilea, că reprezentanții Băncii, cari semnează în numele ei nu au puterea de a face acte de natură a angaja Banca cu sume atât de mari și, în orice caz, când Tribunalul ar găsi întemeiată cererea, să oblige pe societatea garantă a depune și o garanție suficientă în numerar.

Având în vedere și dispoz. art. 617 pr. civ., care prevede că dacă datornicul va da în toate cazurile garanție îndestulătoare, judecata va putea ridica sequestrul de asigurare înființat.

Având în vedere că, Tribunalul ținând seamă că Banca Comercială Italiană și Română, cu sediul principal în București, este legal constituită, având un capital de 100.000.000 lei, care funcționează neîntrerupt dela înființarea ei, găsește că garanția de 15.000.000 lei, oferită și platnică în cazul când societatea reclamantă va obține câștig de cauză în contra societății creditoare P. și Goetz și Comp., poate fi primită de bună și valabilă.

Că în ce privește obiecțiunea că mandatarii Băncii garante nu ar avea calitatea de a semnă o atare scrisoare de garanție, Tribunalul o înlătură față cu o hotărâre a Consiliului de Administrație al zisei Bănci, publicată în Monitorul Oficial No. 59 din 928 și 71 din 930 și ale art. 37 din Statute, publicat în Monitorul Oficial No. 103 din 920.

Că prin urmare, față de scrisoarea de garanție susținută și verbal înaintea instanței, Tribunalul găsește că nu mai e necesară și o altă garanție în numerar.

Pentru aceste motive, Trib. admite cererea făcută de societatea anonimă pentru exploatarea de păduri și ferăstrae cu vapori mai înainte P. și C. Goetz și Comp. prin petiția înreg. la No. 30963 din 930 și prin consecință:

Ordonă ridicarea sequestrului asigurător etc.

(ss) Costin, Gheorghiu.

Grefier (ss) Teodorescu.

NOTA. — Speța de mai sus se prezintă foarte rar în fața instanțelor de judecată și soluția ei apare cu atât mai interesantă cu cât dată fiind actuala crasă de numerar — se pune la îndemâna sechestraților un mijloc mai ușor pentru a desființa o măsură de constrângere care de cele mai multe ori este vexatorie.

În principiu, sequestrul asigurător poate fi desființat, conf.art. 617 proc. civ. atunci când debitorul oferă garanții îndestulătoare pentru satisfacerea pretențiilor formulate de creditorul reclamant. Instanțele judecătorești, aproape în majoritate, au hotărât că cea mai bună garanție îndestulătoare este depunerea în numerar de către debitorul sechestrat a sumei inte-

grale cerută de reclamant și numai în acest caz acordă desființarea sequestrului asigurător.

În speța de față, pârâta a oferit în garanție o scrisoare a unei Bănci de primul rang, care ia asupra-și plata sumei ce eventual va fi acordată de instanțele de judecată reclamantului atunci când acesta va obține un titlu definitiv și executoriu. Tribunalul a primit această garanție pe care a considerat-o ca suficientă și a dispus ridicarea sequestrului.

Credem că soluția aceasta este și echitabilă și juridică, pentru următoarele considerațiuni:

I) Se face o acțiune de daune cari sunt apreciate de reclamant la suma de lei 12.000.000. Prin depunerea unei treimi din această sumă în efecte de Stat la valoarea nominală, ceia ce înseamnă o șesime în numerar, se înființează un sechestrul asigurător pe o avere de 20 milioane. A obliga pe pârât să depună suma de lei 12 milioane în numerar, atunci când reclamantul a depus numai 2 milioane, înseamnă a constrânge pe pârât ca fără nici o judecată să se vadă obligat a plăti reclamantului suma cerută, căci a imobiliza fără dobândă o sumă de 12 mil. timp de 3-4 ani cât se va judeca un proces cu multe probatorii prin filiera tuturor gradelor de jurisdicție, în care timp dobânda ajunge la valoarea sumei reclamante și între a face o transacție, desigur că pârâtul va prefera această din urmă soluție. De ex. în speță, în cazul când reclamanta ar pierde după 4 ani procesul, pârâta ar plăti în acest timp o dobândă, la banii consemnați, de cel puțin 6 mil. (socotit 15% pe an) neputându-se despăgubi de la reclamantă care este în lichidare și nu posedă nici o avere, decât din garanția depusă de 2 mil. astfel că ar pierde 4 mil. ceia ce ar trebui să o determine să facă o transacție cu reclamanta, deși ar fi convinsă că aceasta din urmă a făcut o acțiune absolut neîntemeiată. A admite situația creiată de acest mod de constrângere, ar fi a se crea un nou gen de afaceri rentabile! (Nu vreau să spun că în speță reclamanta ar fi de rea credință, am discutat chestiunea principal).

Iată de ce soluția Trib. este cât se poate de echitabilă, căci prin depunerea unei garanții bancare, pârâta nu are a plăti decât comisionul Băncii și în cazul când ar câștiga procesul, dânsa se poate despăgubi din garanția depusă de reclamantă, iar aceasta din urmă are creanța asigurată prin garanția ce i s'a oferit.

Singura obiecțiune ce se poate face este aceea că nu se poate cunoaște solvabilitatea unei Bănci după un număr de ani, ceia ce periclitează creanța reclamantului. A presupune însă că o bancă de primul ordin să devină insolubilă, este a sdruncina întregul credit economico-financiar, mai cu seamă că și aici trebuie să se țină seamă de relativitatea lucrurilor, nimic nefiind absolut sigur, nici chiar depunerea creanței în numerar.

II) Din punct de vedere juridic, hotărârea Trib. se fondează pe textele art. 617, 392, 393, 394, 395 și 396 din proc. civ.

La cap. sequestrului asigurător, art. 617 prevede că desființarea unui sechestrul asigurător se poate admite cu darea unei garanții îndestulătoare, iar la cap. execuției silită, în textele suscitute, legiuitorul arată că o garanție se poate da și printr'un terțiu garant, cu anumite forme și condițiuni. Se pot aplica aceste texte dela execuția silită la sequestrul asigurător? Desigur

că da, căci din moment ce se admite un garant atunci când există un titlu definitiv, cu atât mai mult se poate admite atunci când abia s'a pornit o acțiune fără a i se cunoaște temeinicia. Odată stabilit că și cautiunea cerută în materia sequestrului asigurător poate fi oferită printr'un garant și deoarece prin cuvântul garant se înțelege nu numai persoana care depune o sumă de bani ci și aceia care garantează personal plata fără a depune vre'o sumă de bani (C. Buc. 6 Iunie 1917 Dr. 42 din 1920), să vedem cari sunt condițiunile pentru ca o astfel de cautiune să fie primită:

a) *Garantul trebuie să se înfățișeze în persoană în ședință publică de față cu toate părțile și primirea lui se face cu discuție contradictorie, afară de cazul când părțile regulat citate sunt lipsă.*

b) *El nu poate fi primit de judecată decât dacă solvabilitatea lui este de obște cunoscută sau dacă o dovedește cu acte.*

În această privință desigur că totul rămâne la aprecierea judecătorilor și ei vor trebui să fie personal convingși că garantul este cunoscut ca solvabil. Dacă însă solvabilitatea nu este atât de notorie încât să fi ajuns la cunoștința personală a judecătorilor, atunci garantul va trebui să o dovedească cu acte, cari de asemenea vor fi apreciate de judecată. În nici un caz însă nu se cere ca solvabilitatea să fie măsurată numai după averea nemișcătoare a garantului, așa cum cere textul art. 1660 c. civ. (vezi *Negulescu*, Execuția silită, pag. 134).

În cazul când garantul ar deveni în cursul procesului insolubil, credem că nimic nu se opune ca reclamantul să ceară darea unui alt garant solvabil, prin analogie cu situația fidejursorului devenit insolubil (vezi art. 1661 c. civ.) fiind bine înțeles că dovada insolubilității incumbă celui ce o învoacă.

c) *Garantul primit de judecată va face înaintea ei declarație că primește să garanteze suma litigioasă și aceasta se va consemna în Jurnalul ședinței.* În cazul când litigiul s'ar termina în favoarea reclamantului și dacă garantul nu-și va îndeplini obligația de plată, este nevoie ca primul să intenteze proces celui de al doilea? Credem că nu, deoarece Jurnalul care conține declarația garantului formează un titlu definitiv care se poate investi și executa atunci când reclamantul va prezenta hotărârea definitivă a procesului de fond. A crede altfel, ar fi să punem în inferioritate pe acel garant cu cautiune personală față de altul garant cu cautiune în numerar. De altfel, atunci când legiuitorul a edictat obligația ca declarația să se treacă în Jurnalul de ședință, nu s'a putut gândi decât ca dânsul să fie un titlu executoriu.

Art. 395 proc. civ. spune că hotărârea care admite garantul se dă cu execuție provizorie. Reclamantul poate însă — pentru a evita neînființarea sequestrului și eventuala înstrăinare a obiectelor sechestrate până la judecarea apelului — să facă apel și să ceară suspendarea executării acestei hotărâri. Chiar în cazul când instanța apelativă ar respinge suspendarea, reclamantul rămâne garantat până la judecarea apelului atât cu cautiunea personală hotărâtă de prima instanță, cât și cu toată averea pârâtului.

Ce se întâmplă însă când suspendarea nu a fost admisă, pârâtul a înstrăinat obiectele sechestrate înainte de judecarea apelului și nu mai are altă avere, iar instanța de apel desființează hotărârea apelată? Mai poate beneficia reclamantul de efectele garanției personale? Desigur că nu, pentru că prin hotărâre fiind

desființată, efectul garanției a încetat. De aceia rămâne la aprecierea instanței de apel care judecă suspendarea să vadă dacă situația debitorului pârât permite ca sechestrul să fie desființat înainte de judecarea apelului, trebuind să țină seamă și de faptul că în caz de admiterea suspendării, debitorului rămâne și sechestrul și cu garanția oferită, ceiace îi dă o situație cu mult inferioară reclamantului și face ca constrângerea ce acesta din urmă o exercită să fie mai puternică.

Acestea sunt considerațiunile pentru cari socotim că bine a judecat Tribunalul când a dat hotărârea de mai sus și credem că instanțele superioare o vor confirma.

JAQUES MOSCOVICI
Avocat

TRIBUNALUL DÂMBOVIȚA S. II.

Audiența din 26 Noembrie 1929

Președinte D-I N. GEORGESCU CEPTURA, judecător

X cu Y

Daune morale. Acțiunea în justiție. Cine o poate introduce?

Daunele morale, ca și daunele materiale, dau loc unei acțiuni în justiție, fiindcă personalitatea cuiva, ca și patrimoniul, trebuie respectate, iar sancțiunea atingerii lor este o acțiune în daune, care poate fi exercitată și de o altă persoană decât victima, când raporturile dintre această persoană și victimă este așa de strâns, că daunele se resfrâng și asupra persoanei ce pornește acțiunea.

Tribunalul,

Asupra excepțiunei ridicată de pârât, că reclamanta nu are calitatea să pornească această acțiune în nume personal: că cine putea să facă această acțiune, era ficia reclamantei, care se pretinde victimă a seducțiunei pârâtului; că nefăcând-o aceasta, acțiunea urmează a fi respinsă, ca fiind făcută de o persoană fără calitate;

Având în vedere că reclamanta susține, că ceace se cere prin acțiunea făcută de aceasta, este repararea unei daune morale; că reclamanta fiind mama victimei, sedusă de pârât, poate să ceară aceste daune; că ea le cere personal, nu ca tutoare a ficei sale minore;

Considerând că daunele morale, ca și daunele materiale, dau loc unei acțiuni în justiție; că această acțiune se bazează pe faptul, că după cum patrimoniul, tot așa și personalitatea cuiva trebuie respectate; că o atingere adusă personalității, ca și atingerea adusă patrimoniului, trebuie să-și găsească sancțiunea și această sancțiune este acțiunea în daune;

Considerând că este exact că între aceste acțiuni există deosebire; că ceace se urmărește la dauna materială, este întregirea patrimoniului, atins prin dauna făcută; deci acțiunea are un caracter indemnitar; că la dauna morală, când aceasta nu este îmbinată cu o daună materială, numai fiind vorba de o diminuare a patrimoniului, acțiunea în daune nu mai este indemnitară, ci ea are un caracter de pedeapsă; însă și în acest caz al daunelor morale, ca și la daunele materiale, acțiunea în justiție este primită;

Considerând că acțiunea pentru dauna morală poate să fie pornită și de o altă persoană, nu numai de victimă; că însă pentru că aceasta să poată să pornească acțiunea în daune, ea trebuie să se găsească cu victima în raporturi strânse, ce fac ca daunele să aibă resfrângeri și asupra acestei persoane; astfel, un părinte poate să aibă acțiune pentru seducția ficei sale, fiindcă faptul seducțiunei are resfrângeri asupra onorabilității familiei sale;

Că deci acțiunea de față putea să fie pornită de reclamanta personal;

Că față de cele expuse astfel, excepțiunea ridicată de pârât se găsește nefondată și în consecință se respinge.

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător Hariton Udrea, Trib. respinge excepțiunea.

(ss) N. Georgescu-Ceptura, Hariton Udrea.

I.) Precizarea noțiunii juridice a daunelor morale

NOTA. — Din punctul de vedere al unei precizări, pe cale de definițiune, se socotește că intră în cadrul juridic al noțiunii de prejudiciu moral orice atingere îndreptată contra demnității cuiva, contra prestigiului și situațiunii sociale, precum și contra sentimentelor sale de afecțiune. (C. Apel Bordeaux 9 Iulie 1906, *Le Droit*, 23 Martie 1907; C. Apel Dijon, II Dec. 1907, *Dall. P.* 1908, II, p. 229; C. Apel Nancy, 4 Iunie 1910, *Sirey* 1911, II, p. 206; Trib. com. Sena, 28 Oct. 1919, *Dall. P.* 1920, II, p. 137; C. Apel Paris, 10 Martie 1920, *Dall. P.* 1920, II, p. 137; C. Apel Paris, 4 Nov. 1920, *Dall. P.* 1921, II, p. 171; Cas. fr. civ. 17 Febr. 1920, *Gazette des Tribunaux*, 14 Martie 1920).

Doctrina arată că prejudiciul, care dă loc la deschiderea unei acțiuni în responsabilitate, poate fi nu numai material dar și moral.

Intr'adevăr, o daună este o atingere adusă unui drept; există două feluri de drepturi: 1) *drepturi patrimoniale*, care aduc titularilor lor câștiguri materiale sau care pot fi cel puțin exprimate în bani ca drepturile reale, drepturi personale, drepturi intelectuale, beneficiile rezultând din exercițiul unei profesiuni; 2) *drepturi nepatrimoniale*, cum sunt drepturile politice, drepturile decurgând din personalitate (dreptul la viață, libertate, onoare, libertatea conștiinței și libertatea întrunirilor) și drepturile de familie rezultând din calitatea de soț și din rudenie.

Distincțiunea dintre dauna morală și dauna materială corespunde acestei mari diviziuni a drepturilor. Prejudiciul material corespunde atingerii drepturilor patrimoniale; atingerea drepturilor nepatrimoniale conduce la prejudiciul moral. (H. Lalou, *La Responsabilité Civile*, no. 61, p. 45).

Intr'o teorie, daunele interese nu ar putea fi acordate pentru un prejudiciu moral, decât cu condițiunea ca acest prejudiciu să fi avut, asupra victimei, o repercusiune materială, adică să se fi transformat, în ultimă analiză, într'un prejudiciu material, apreciabil în bani.

Argumentul, invocat, consistă în considerațiunea că numai atunci când judecătorii se găsesc în fața unei daune materiale, concrete, dispun de un criteriu pozitiv pentru evaluarea daunelor, evaluare care este, necesar, arbitrară, atunci când reclamantul afirmă existența unui simplu prejudiciu moral, în fața căruia instanța este lipsită de orice bază de apreciere. (Laurent, *Principes de Droit civ. fr.*, XVI, no. 281; Huc, *Commentaire théorique et pratique du code civil*, VII,

no. 147; Baudry-Lacantinerie et Barde, *Des obligations*, no. 480—481; Meynial, *De la Sanction civile des obligations de faire et de ne pas faire*, *Revue Pratique de Droit français*, 1884, vol. 56, p. 440).

Această teorie a găsit un ecou parțial în jurisprudență. (C. Apel Rouen, 27 Mai 1844, *Dalloz, Répertoire*, v. *Obligations*, no. 777; C. Apel Chambéry, 4 Mai 1872, *Dall. P.* 1873, II, p. 129; C. Apel Paris, 27 Martie 1873, *Dall. P.* 1874, I, p. 3660; C. Apel Rouen, 14 Febr. 1894, *Sirey*, 1897, II, p. 25; C. Apel Besançon, 27 Dec. 1901, *Dall. P.*, 1903, II, p. 155).

La argumentele aduse de doctrină în sprijinul acestei teorii, care refuză să vadă în existența prejudiciului moral, fundamentul unei acțiuni de daune interese, Casația franceză a răspuns cu considerațiunea că, dacă este dificilă aprecierea unui prejudiciu moral, nu este, însă, mai puțin adevărat că s'ar săvârși o adevărată inechitate prin refuzul oricărei despăgubiri, în care, de altfel, nu trebuie să vedem o penalitate, ci un echivalent acordat victimei, cu singurul temperament ca acest echivalent să nu fie transformat într'o îmbogățire fără cauză. (Caș. fr. req. 24 Mai 1842, *Dalloz, Répertoire Alph.*, v. *Obligations*, no. 771—1°).

Este de observat că foarte multe dintre deciziunile jurisprudenței franceze, cu deosebire acelea pronunțate cu prilejul unui deces, proclamând principiul că reparațiunile trebuiesc acordate din cauza unui prejudiciu moral, se sprijină în fapt, pentru a stabili cuantumul reparațiunilor pe prejudiciul material, suferit de victimă.

În acest fel, dauna morală se reduce la o adevărată daună materială, având numai o cauză morală. (Baudry Lacantinerie et Barde, *Obligations*, I, no. 2871—1; *Dalloz, Répertoire Pratique de Législation, Doctrine et Jurisprudence*, vol. X, v. *Obligations*, no. 254).

În Franța, legea pozitivă însăși se ocupă de prejudiciul moral; astfel, legile din 29 Iulie 1881 (art. 46) asupra presei și din 12 Iulie 1905 (art. 6) asupra judecătorilor de pace, cuprind dispozițiuni ce reglementează exercițiul acțiunii civile a victimei unei calomnii, iar art. 446 c. proc. penală prevede reparațiunea unui prejudiciu moral cauzat de o eroare judiciară. (H. Lalou, *La Responsabilité Civile*, no. 63, p. 47).

Jurisprudența, dacă nu aceia a Tribunalului administrativ (Cons. de Stat, 25 Iulie 1919, D. P. 1920-3-1, disertația d-lui Appleton, *Comp. Demogue, Obligations*, vol. 4, no. 432 bis), dar cel puțin jurisprudența instanțelor judiciare, admite întotdeauna reparațiunea unui prejudiciu moral și aceasta de acord cu doctrina. (Colin et Capitant, *Cours élémentaire de droit civil français* ed. 4, vol. 2, pag. 373; Planiol, *Traité élément. dr. civ.*, ed. 10, vol. 2, no. 868).

Astfel, se acordă daune interese în caz de atingere a puterii părintești (Trib. de pace Sainte, 10 Noem-

brie 1906, *Dall. P.* 1907, V, p. 32), sau a sentimentelor religioase și patriotice ale copiilor. (C. Apel Dijon, 28 Dec. 1908, *Dall. P.*, 1909, II, p. 13) de către institutori, sau de atingerea autorității unui soț de către un director de teatru, care impune unei actrițe să joace cu toată interdicțiunea soțului ei (Trib. civ. Seine, 17 Iulie 1901, *Dall. P.*, 1903, II, p. 109; C. Apel Paris, 4 Martie 1903, *Dall. P.*, 1903, II, p. 144).

Deasemeni în caz de vexațiune adusă unui soț prin purtarea celuilalt soț. (C. Apel Caen, 28 Febr. 1908, *Dall. R.*, 1908, II, p. 297).

Sau când, prin anumite acte, se poate, sau se atinge onoarea unei persoane. (C. Apel Paris, 21 Oct. 1902, *Dall. P.*, 1903, II, p. 121).

Sau se turbură convingerile sale religioase. (C. Apel Toulouse, 26 Ian. 1914, *Dall. P.*, 1914, II, p. 93).

Unele decizii au acordat daune interese persoanelor cărora li se distribuieră broșuri neo-malthusiene sau obscene. (Trib. civ. Seine, 1 Iulie 1896, *Dall. P.*, 1899, II, p. 52; Trib. civ. Lille, 6 Iunie 1907, *Dall. P.*, 1907, II, p. 191; Trib. de pace Paris, art. 9, 9 Iulie 1913 (citată în H. Lalou, *op. cit.* op. 62, p. 46 împreună cu jurisprudența mai sus semnalată).

II) Criteriul necesar pentru caracterizarea daunelor morale

Intinderea și efectele reale, ale prejudiciului moral, scapă unei analize și dozimetriei judiciare, riguros exacte.

La prima examinare, s'ar părea că prejudiciul moral este o noțiune impalpabilă, ce ar aparține mai mult domeniului unei sentimentalități abstracte.

Totuși, nimeni nu ar putea tăgădui existența prejudiciului moral.

Greutatea de a-l aprecia, la justa lui intensitate, nu este un motiv de a-l înăutura ca fenomen, producător de efecte juridice.

Va trebui, însă, ca această apreciere să fie făcută de judecători, în sufletul cărora vibrează și coardele unei umanități superioare, iar nu numai cultul îngust și brutal al mijloacelor doveditoare, admise de codul de procedură civilă.

Cât de bine a tradus acest adevăr subtilul literat și gânditor francez Paul Adam prin cuvintele: *La loi est morte, le juge est viv.*

Pentru ca, însă, aprecierea judiciară să nu degeneze în arbitrar, jurisprudența recomandă, drept criteriu de orientare, ca dauna morală care rezultă dintr'o atingere a sentimentelor noastre de afecțiune, să nu poată fi socotită ca posibilă decât atunci când este vorba de o persoană fizică, realmente capabilă de sentimente emotive, provocate ca o reacțiune naturală și logică, de o legătură de rudenie sau de afecțiune excepțională, ce poate fi considerată ca o explicațiune și ca o cauză generatoare a prejudiciului moral afirmat.

Numai aceste legături de rudenie, cari alcătuiesc o puternică și indisolubilă legătură sufletească, pot servi ca justificare exercițiului unei acțiuni pentru recunoașterea unui prejudiciu moral. (Trib. comere. Sena 28 Oct. 1919, *Dall. P.*, 1920, II, p. 137; C. Apel Paris, 5 Iunie 1923, *Dall. P.*, 1924, II, p. 33; Trib. com. Sena, 31 Oct. 1923, *Dall. P.*, 1924, II, p. 33; C. Apel Montpellier, 4 Febr. 1924, *Dall. P.*, 1924, II, p. 33; *De la Responsabilité Civile (Délits et Quasi-Délits)*, par L. Gardenat et Ricci, p. 31, no. 97).

În această ordine de idei, s'a decis în jurisprudență că dacă se recunoaște legitimitatea dreptului la daune morale, nu este, însă, mai puțin adevărat, ca acest drept trebuie temperat în sensul ca părțile interesate să nu-l transforme într'un mijloc de speculațiune imorală.

Astfel, atunci când, din împrejurările cauzei, prejudiciul moral, afirmat de reclamantul în acțiunea de daune, este puțin serios sau improbabil, dreptul la daune trebuie înlăturat sau redus la o cifră minimă. (Trib. Com. Sena, 31 Oct. 1923, *Dall. P.*, 1924, II, p. 33).

În practica judiciară, instanțele au avut prilejul să constate cât este de greu de găsit un criteriu cert, pozitiv, prin care să se poată fixa cuantumul daunelor morale, adecvat intensității prejudiciului.

Vom cită, în această privință, sentința Trib. civ. Valenciennes din 4 Ian. 1906, care arată că pentru determinarea precisă a sumei, ce urmează a fi atribuită pentru repararea unui prejudiciu moral din cauza suferințelor sufletești încercate de cineva în urma decesului unei persoane cauzat prin accident, trebuie neapărat să se caute și să se stabilească care era, în realitate, gradul de afecțiune, pe care reclamantul o avea pentru victimă, operă de analiză în privința căreia Tribunalul observă, cu foarte multă dreptate, că nu se poate întrebuița nici o metodă capabilă să procure spiritului și aprecierii judiciare o exactitate măcar aproximativă.

Tribunalul Valenciennes, prin interesanta sentință ce semnalăm, arată că o asemenea acțiune, deși e admisibilă în principiu, nu poate duce la stabilirea cifrei indemnității, astfel încât, în asemeni cazuri, instanțele nu ar putea să adopte altă soluțiune decât să admită, în mod teoretic, aceste acțiuni acordând reclamantului o cifră pur simbolică, în scopul ca să dea posibilitatea condamnării la cheltueli a pârâtului. (Gardenat și Ricci, *op. cit.*, p. 173, vezi *Prejudice moral*).

Teoria tribunalului Valenciennes, care consistă, în prim rând, în mărturisirea, pe care o face o instanță judecătorească asupra greutății mijloacelor de investigațiune și de apreciere asupra stabilirii cuantumului exact al daunelor morale, nu a găsit, însă, ecou în restul jurisprudenței franceze, în concepțiunea căreia art. 1382 cod. civ. fr. coresp. art. 998 din cod. civ. rom. autoriză, cu suficiență, instanțele să pronunțe condam-

narea la daune morale din moment ce textul este general și prevede, în termeni absoluți, dreptul la reparațiunea prejudiciului cauzat prin orice fapt, neglijență sau imprudență a omului, fără ca să precizeze natura prejudiciului. Din generalitatea dispozițiilor, rezultă că textul cuprinde și reglementează toate categoriile de daune, fie materiale fie morale.

La obiecțiunea ridicată, că prejudiciul moral este aproape imposibil de stabilit, a răspuns Curtea de Apel din Paris, printr'o decizie din 10 Martie 1920, în care se arată că dacă prejudiciul moral este mai greu de apreciat și de reparat decât prejudiciul material, nu urmează, de aici, că autorul unui accident sau unui fapt, ori persoana civilmente responsabilă, să profite de această greutate, în administrarea dovezilor, și în aprecierea riguros exactă a semnificațiunii și puterii lor probante, pentru ca să se sustragă dela urmările firești și legale ale responsabilității.

Din acest punct de vedere, trebuie să învederăm o identitate de concepție între sentința Trib. Dâmbovița, redactată de distinsul judecător d. Hariton Udreă, a cărui activitate neobosită o urmărim cu plăcere și interes, și deciziunea Curții de Apel Paris, deoarece ambele recunosc, ca fundament al dreptului la daune morale, caracterul sancționator, iar nu indemnitar al acțiunii.

În adevăr, după cum foarte bine spune C. Apel din Paris, în materie de daune morale, nu poate fi vorba ca judecătorii să caute a stabili într'un echivalent reparațiunea unei pierderi suferite. Ei sunt datori, prin însuși misiunea organică a justiției, ca să procure părții lezate o satisfacțiune sau o compensațiune pentru a o despăgubi de prejudiciul suferit. (Gardenat și Ricci, *op. cit.*, pag. 173; *Dall. P.*, 1920, II, p. 137).

După cum am arătat deja mai sus, consiliul de Stat francez a respins teoria daunelor morale recunoscând dreptul la indemnitate, unor părinți din cauza morții copilului lor provocată printr'un accident de serviciu, numai din punctul de vedere al daunelor materiale, hotărând că numai acest fel de daune, iar nu și cele morale, sunt susceptibile de o apreciere în bani. (Cons. de Stat fr., 24 Martie 1916, *La Loi* din 4 Iulie 1916).

III) Stadiul actual și tendințele jurisprudenței cu privire la problema daunelor morale. Acordul dintre jurisprudență și doctrină

Jurisprudența noastră și jurisprudența franceză sunt astăzi de acord să recunoască că prejudiciul moral angajează responsabilitatea aceluia, care îl provoacă, întocmi ca și prejudiciul material. (Cas. fr. civ. 6 Febr. 1894, *Dall. P.*, 1894, I, p. 192; C. Apel Besançon 20 Dec. 1901, *La Loi*, 10 Iunie 1902; C. Apel Toulouse, 12 Mai 1903, *Dall. P.*, 1904, II, p. 186 cu o notă; Trib. corecțional Sena, 26 Oct. 1905, *Gazette des Tribunaux*, 27 Oct. 1905; C. Apel Caen, 28 Febr. 1908,

II, p. 297; Trib. civ. Sena, 31 Ian. 1913, *La Loi*, 23 Mai 1913; C. Apel Paris, 21 Ian. 1914, *Gazette des Trib.*, 7 Mai 1914; C. Apel Paris, 10 Martie 1920 *Dall. P.*, 1920, II, p. 137; Cas. fr. req. 10 April 1922, *Dall. P.*, 1923, I, p. 52; Cas. fr. req. 13 Mai 1924, *Dalloz Hebdomadaire*, 1924, p. 389).

A se consultă jurisprudențele din: Dalloz, *Code civil annoté*, vol. III, art. 1382, no. 355, 356, 385, și 690; ibidem *Supplément*, I, art. 1382, no. 691⁴, 691⁵, 691⁸; Fuzier Herman, *Code civil annoté, Supplément*, II, no. 32, 147, 216—217, 425 și urm., 461 și urm., 725 și urm., 732 și urm., 757, 785, 1111, 1247, 1301).

Pentru a caracteriza stadiul actual și perspectivele jurisprudenței noastre asupra daunelor morale ne vom referi la interesantul studiu, datorit d-lui George Sescioreanu, *Tendances actuelles de la jurisprudence roumaine*, publicat în Bulletin de la Société de Législation Comparée Roumaine, anul IV (1929, p. 201—214). Iată ce spune d. Sescioreanu: Curtea noastră de Casație, găsind un puternic sprijin în cadrul comprehensiv al art. 998 c. civ., admite repararea prejudiciului moral, întrucât legea nu face nici o deosebire între interesele materiale și acelea, cari în ordinea morală, au legătură cu onoarea sau cu reputațiunea unei persoane.

Curtea de Casație S. I prin deciziunea no. 411 din 11 Martie 1924 publicată în *Jurisprudența Generală* pe 1924, p. 53 a admis repararea prejudiciului moral, încercat de un funcționar pus, în mod abuziv, în pozițiune de retragere sub motivul de incapacitate ce îl face neutilizabil, apreciere dovedită ca neexactă și, deci, păgubitoare funcționarului. Judecătorii de fond apreciază, în mod suveran, quantumul daunelor, iar principiul reparațiunii acestor daune nu poate fi înlăturat pentru motivul că ar fi foarte greu de apreciat suma exactă a prejudiciului suferit.

Din ce în ce mai respectuoasă pentru personalitatea omenească, Curtea de Casație a înțeles să progreseze în această direcțiune, acordând daune morale chiar funcționarului pus în mod regulat în retragere, însă atins, în mod injurios în onoarea și reputațiunea sa prin termenii insultători ai deciziunii de punere în retragere.

Funcționarul este, însă, obligat să dovedească existența prejudiciului moral, cum a fost, în speța soluționată de Casație, refuzul întâmpinat de a obține o altă funcțiune din cauza termenilor ofensatori ai deciziunii de punere în retragere. (*Jurisprudența Generală* pe 1925, p. 1259).

Doctrina consacră această teorie a jurisprudenței. (Laurent, *Principes du Droit civil français*, XX, no. 395, 525; Huc, *Commentaire du Code civil*, VIII, no. 420; Faustin Hélie, *Traité de l'Instruction Criminelle*, I, no. 557; Colin et Capitant, *op. cit.* II, p. 373; Aubry et Rau, *Cours de Droit civil fr.*, ed. 4-a, no. 445, nota 8, p. 749; Dorville, *De l'intérêt moral dans les obligations*, p. 67 și urm.; Planiol, *Traité élémentaire de*

droit civil, II, no. 252 și 868; Lacoste, *Revue Critique*, 1894, p. 26; Lacoste, *Sirey*, 1897, II, p. 25 și 1901, II, p. 137; Lalou, *Dall. P.* 1920, II, p. 137; Le Sellyer, *Traité de l'action publique et de l'action civile*, I, no. 263; Sourdat, *Traité de la Responsabilité*, I, no. 32—33; Chausse, *De l'intérêt d'affection*, *Revue Critique*, 1895, vol. 24, p. 436 și urm.; Dorville, *De l'intérêt moral dans les obligations*, p. 154—234; Boistel, *Philosophie du Droit*, I, p. 462—463; Tanoviceanu, *Tratat de Drept și Procedură Penală, revăzut și complectat de V. Dongoroz*, vol. IV, no. 80⁴ și urm.; Meynial, *Revue Pratique* pe 1884, p. 442; A. Esmein, *Revue Trimestrielle de dr. civ.*, 1903, p. 25; G. Ripert, *La Règle Morale dans les Obligations*, n. 181 și urm.; L. Jossierand, *Cours de Droit Civil Positif français*, II, n. 441 și urm., 603, 628, 631; L. Jossierand, *Les Transports*, ed. II, n. 906 și urm.; Alexandresco, V, p. 83, 141, 142, 390, 405, 422, 450, 451, 458, 460, 462, 478, 485, 488. VI, p. 344, 374, 375).

D-l H. Lalou în lucrarea sa, *La Responsabilité civile*, semnaleză contrastul juridic dintre cele două concepțiuni asupra daunelor morale, arătând că în timp ce jurisprudența civilă admite repararea prejudiciului moral, jurisprudența administrativă cere, în principiu, un prejudiciu material (Cons. de Stat, 24 Martie 1916. *Dall. P.* 1922, 3, 22; Consil. de Stat, 25 Iulie 1919; *Dall. P.* 1920, 3, 7; Duez, *La Responsabilité de la Puissance publique en dehors du contrat*, p. 65, nota 3).

D. Demogue (*Traité des obligations*, vol. 5, No. 1265) observă că Consiliul de Stat ar ține seamă cu toate acestea de un prejudiciu moral având consecințe bănești, ca, spre exemplu, atingerea reputației cuiva. Această observație se referă la cazurile, în care prejudiciul moral și cel material se confundă.

Când această confuziune se întâmplă autoritatea administrativă admite dauna morală.

Astfel, s'a admis că un fost ofițer poate cere o indemnizare Statului pentru prejudiciul material și moral pricinuit de două retrogradări, recunoscute ulterior ca nelegale și anulate de către Ministerul de Războiu (Cons. de Stat, 29 Mai 1903, *Dall. P.* 1904, 3, 89).

Deasemenea, în caz de accident mortal, cauzat prin vina unui serviciu public, angajând responsabilitatea Statului, dacă durerea părinților victimei nu constituie un element de prejudiciu susceptibil de a fi evaluat în bani, judecătorul poate, pentru evaluarea indemnizării, să țină seamă de turburările de orice natură aduse condițiilor de existență ale familiei și susceptibile de a mări față de ea consecințele accidentului. (Cons. de Stat, 25 Iulie, *Dall. P.* 1920, 3, 1; H. Lalou, *op. cit.*, n. 748, p. 398).

Totuși, au fost instanțe cari au consacrat soluțiunea contrarie, neadmitând existența prejudiciului moral ca fundament al acțiunii în daune interese. (Trib. civ. Sena, 5 Nov. 1900, *Le Droit*, 4 Ian. 1901; Trib.

civ. Limoges, 18 Martie 1904, *Gazette du Palais*, 1904, II, p. 314; Consiliul de Stat, 25 Iulie 1919, *La Loi* 14 Aug. 1919).

Tribunalul Dâmbovița hotărăște prin sentința de față, cu drept cuvânt, că acțiunea în daune, pentru valorificarea prejudiciului moral, poate fi pornită nu numai de victimă, ci și de o altă persoană, cu condițiunea, însă, ca aceasta să se găsească cu victima în raporturi strânse, ce fac ca faptul prejudiciabil să se răsfrângă și asupra persoanei aceleia care solicită despăgubirea.

Ca o aplicațiune practică a acestui principiu, Tribunalul decide că un părinte poate avea acțiune pentru seducțiunea exercitată asupra fiicei sale, de oarece faptul seducțiunii aduce o atingere onorabilității familiei.

Doctrina și jurisprudența sunt de acord în această privință. Se admite, în adevăr, că reclamantul, în acțiunea pentru repararea unui prejudiciu moral, se poate înfățișa în trei ipostaze deosebite și anume: 1) Atunci când el a suferit personal și direct o daună; 2) Atunci când dauna nu a avut repercusiuni directe și personale în privința-i, ci numai asupra unei persoane pe care o reprezintă legalmente sau convențional; 3) Atunci când reclamantul, deși este indirect atins prin delictul sau quasi-delictul imputat pârâutului, totuși acest delict sau quasi-delict îi cauzează personal un prejudiciu moral, a cărui reparațiune o urmărește. C. Apel Dijon, 12 Mai 1897, *Dall. P.* 1897, II, p. 414; C. Apel Douai, 15 Febr. 1899, Trib. com. Sena, 19 Oct. 19030, citate în *Responsabilité Civile* de Gardenat și Ricci, p. 32, n. 101; Aubry et Rau, *op. cit.*, ed. 4-a, IV, n. 445, p. 748, text și nota 3 și ed. 5-a, VI, p. 346, text și notele 2 bis și 3; Huc, *op. cit.*, VIII, n. 420; Laurent, *op.*, XX, n. 534; Gardenat și Ricci, *op. cit.* p. 32, n. 101).

În ceea ce privește categoria persoanelor atinse, indirect, moralmente, prin faptul prejudiciabil, se admite că pot fi clasificate, în această categorie, persoanele asupra cărora acest fapt produce consecințe prin împrejurarea unei înlănțuirii de interese, cum ar fi, de exemplu, cazul unui părinte al cărui singur sprijin era un copil omorât cu prilejul unui accident. Doctrina arată că, într'o asemenea ipoteză, prejudiciul este indirect din punctul de vedere numai al persoanei, și că acest prejudiciu are un caracter direct din punctul de vedere al cauzei. (Gardenat și Ricci, *Responsabilité Civile*, p. 36, Nr. 132; Demolombe, *Cours de Code Napoléon*, XXXI, Nr. 673; Larombière, *Théorie et Pratique des Obligations*, VII, art. 1382-1383, Nr. 36; Cas. fr. civ., 21 Iulie 1869, *Dall. P.* 1872, I, p. 386; C. Apel Dijon, 12 Mai 1897, *Dall. P.* 1897, I, p. 414).

D-l H. Lalou în valoroasa sa lucrare, citată mai sus, *La Responsabilité civile*, spune că: jurisprudența a avut o concepțiune foarte largă asupra prejudiciului moral, care prilejuește deschiderea unei acțiuni în

daune interese, deoarece admite că în caz de moarte a unei persoane, părinții acesteia pot, invocând prejudiciul pricinuit de durerea lor, să dea în judecată pe cel responsabil.

Astfel, numărul persoanelor cari se pot adresa justiției este din ce în ce mai mare. Redus la început la soți, copii și ascendenții defunctului, sub pretextul că obligațiunea alimentară a defunctului nu există de cât în profitul acestora. (Comp. Aubry et Rau, *op. cit.* ed. 5, vol. 6, paragr. 445 pag. 347 nota 3 bis), s'au admis apoi, întâi frații și surorile defunctului (Cas. fr. crim., 15 Dec. 1923, *Dall. P.*, 1924, 1, p. 69, disertațiunea d-lui H. Lalou, D. P. 1920. 2. 137; 1924. 2. 331, apoi nora sa (Req. 10 Aprilie 1922 D. P. 1923. 1. 52, disertația d-lui H. Lalou), și chiar, exagerând acest principiu o decizie a Trib. civ. din Carcasone din 4 Ian. 1923 (D. P. 1924. 2. 35), respinsă prin decizia Curții din Montpellier din 4 Febr. 1924 (D. P. 1924. 2. 33), admisesse acțiunea intentată de un departament pentru prejudiciul moral cauzat acestuia prin moartea unui copil dela asistența publică. (H. Lalou, *La Responsabilité Civile*, n. 64, p. 47).

Atunci când este vorba de un prejudiciu indirect, acțiunea în daune poate fi exercitată de orice persoană, ce a încercat o daună, materială sau morală, prin moartea victimei, provocată de un atentat criminal sau numai prin simpla imprudență, fără a se mai face deosebirea dacă reclamantul este sau nu moștenitor cu defunctul, deoarece dreptul său la daune nu are ca geneză vocațiunea succesorală și calitatea de moștenitor, ci paguba efectivă, pe care a încercat-o, fie prin împrejurarea că a fost privat de ajutoarele bănești, ce primea dela defunct, sau de avantajul ce avea din viețuirea dusă în comun cu defunctul, fie din faptul că moartea victimei l'a lipsit de o utilă colaborare și asistență în gestiunea unor afaceri comune, (Gardenat și Ricci, *op. cit.* p. 36 n. 134; C. Apel Bourges, 16 Dec. 1872, *Dall. P.* 1873, II, p. 197; C. Apel Paris, 15 Iulie 1875, *Dall. P.* 1877, II, p. 120; C. Apel Dijon, 12 Mai 1897, *Dall. P.* 1897, II, p. 414; Cas. fr. civ. 4 Martie 1902, *Dall. P.* 1903, I, p. 183; C. Apel Bordeaux, 15 Iunie 1914, *Gazette des Tribunaux*, 17 Iulie 1914; Cas. fr. civ., 13 Febr. 1923, *Dall. P.* 1925, I, p. 93; Cas. fr. civ. 14 Ian. 1924, *Dall. P.* 1925, I, p. 93; *Contra*: Cas. fr. crim., 7 Febr. 1913, *Dall. P.* 1913, I, p. 373).

Din faptul că dreptul celui care a încercat prejudiciul indirect nu rezidă în calitatea sa de moștenitor, ci în elementul material obiectiv al responsabilității delictuale ori quasi delictuale, rezultă că indemnitatea dobândită nu este raportabilă la succesiunea victimei și nici nu poate fi poprită de creditori.

Persoana care a suferit prejudiciul în mod indirect (*par contre-coup*) poate exercita acțiunea în daune, cu toate că o asemenea acțiune a fost pornită și de victima directă a faptului prejudiciabil, cu condițiunea, însă, cadauna indirectă să aibă un carac-

ter special, a cărui apreciere nu a fost cuprinsă în indemnitatea atribuită victimei directe a delictului sau quasi-delictului. Urmează, deci, că în fiecare caz particular, judecătorii vor aprecia, dacă, în despăgubirea acordată victimei directe, a fost cuprinsă totalitatea prejudiciului cauzat, ceea ce constituie o chestiune de fapt. (Gardenat și Ricci, *op. cit.* p. 35—36, n. 133; Cas. fr. 28 Mai, 1906, *Gazette des Tribunaux*, din 16 Iunie 1906. Cas. fr. 21 April 1913, *Dall. P.*, 1913, I, p. 249; C. Apel Nancy, 14 Nov. 1925, *Gazette du Palais*, 1926, I, p. 262; C. Apel Paris, 21 August 1872, *Dall. P.* 1873, II, p. 126; Sourdat, *op. cit.*, I, n. 55).

S'a recunoscut dreptul de a obține daune morale părinților, atinși, în afecțiunea sau în interesele lor, printr'un prejudiciu cauzat copiilor.

În mod reciproc, s'a acordat acelaș drept și copiilor.

Recunoașterea dreptului la daune, nu a fost consacrată decât părinților, ai căror copii au suferit un prejudiciu, fără ca, însă, dreptul acesta să fie contestat pentru toți membrii familiei în măsura intereselor lor materiale și morale, indiferent de gradul de rudenie. S'a recunoscut dreptul la daune ascendenților, soților, colateralilor și chiar simplilor afini. (Gardenat și Ricci, *op. cit.* pag. 38 no. 140; C. Apel Dijon, 28 Dec. 1908 *Dall. P.* 1909, II, pag. 13; Cas. fr. civ. 21 April 1913, *Dall. P.*, 1913, I, pag. 249; *Sirey și Pandectes Fr.*, 1914, I, pag. 5; Cas. fr. crim. 21, II, 1919, *Revue Trim. de dr. civ.* 1919, pag. 5000; Cons. de Stat francez, 25 Iulie 1919, *La Loi*, din 14 Aug. 1919; Trib. Com. Sena, 3 Martie 1920, *Gazette du Palais*, 1920, I, pag. 485; Cas. Franc. req. 10 Aprilie 1922, *Dall. P.* 1923, I, pag. 52; Cas. fr. civ., 13 Febr. 1923, *Dall. P.* 1923, I, pag. 52; Cas. fr. crim. 15 Dec. 1923, *Dall. P.* 1924, I, pag. 69; Trib. civ. Havre, 16 Febr. 1924, *Gazette des Trib.*, 12 Oct. 1924; C. Apel Douai, 2 Mart. 1926, citat în Gardenat și Ricci, *op. cit.*, pag. 32 No. 140; Huc., *Commentaire du code civil*, VIII n. 420; Sourdat, *op. cit.*, vol. I, No. 56 și urm.; Lacoste, notă în *Sirey*, 1897, II, pag. 25. *Contra*: C. Apel Rouen, 24 Febr. 1895, *Sirey*, 1897, II, p. 25; Cas. fr. crim., 7 Febr. 1913, *Dall. P.* 1913, I, pag. 373; Trib. civ. Toulouse, 26 Nov. 1914, *Gaz. des Trib.*, 13 Ian. 1916; Trib. com. Sena, 28 Oct. 1919, *Dall. P.*, 1920, II, p. 137; C. Apel Caen, 20 Iunie 1923, *Gaz. du Palais*, 1923, II, p. 536).

În această ordine de idei, vom semnală că dreptul la daune a fost recunoscut chiar și în favoarea părinților naturali, cari nu au legitimat pe copiii lor, căzuți victimele unui accident. (C. Apel Paris, 16 Nov. 1871, *Dall. P.*, 872, II, pag. 62; C. Apel Paris, 10 Mart. 1920 *Dall. P.* 1920, II, pag. 137).

Soluțiunea reciprocă a fost deasemeni consacrată în favoarea copiilor naturali chiar și pentru cazul când ei nu au fost recunoscuți. (Cas. fr. 1 Aug, 1914

citată în Gardenat și Ricci, *op. cit.*, pag. 39 No. 143; Sourdat, *op. cit.*, I, No. 56).

Interpretarea jurisprudențială a mers atât de departe, în această materie, încât s'a decis că poate avea drept la daune interese chiar și concubina care în urma unui accident este lipsită brusc de ajutorul și de afecțiunea aceluia cu care trăiește. (C. Apel Paris, 5 Iunie 1923, *Dall. P.* 1924, II, pag. 33; Cas. fr. crim., 26 Nov. 1926, *Dall. P.*, 1927, I, p. 73 cu dizertația d-lui H. Lalou; Trib. civ. Laon, 18 Dec. 1923, citată în Gardenat și Ricci, *op. cit.*, pag. 39, No. 145; C. Apel Montpellier, 24 Iunie 1924, *Dall. P.*, 1924, II, 145. *Contra*: C. Apel Amiens, 28 Iulie 1924 *Dall. P.* 1924, II, p. 145).

Cu toate că această soluțiune nu recunoaște dreptul concubinei de a fi dezvăunată de prejudiciul moral, totuși ea este interesantă de semnalat, spre a se aprecia tendințele jurisprudenței.

Soluțiunea aceasta este sprijinită pe art. 998 cod. civil. (H. Lalou, *op. cit.* n. 65, p. 47).

S'a recunoscut dreptul de a exercita acțiunea în daune și sindicatelor profesionale, ori de câte ori este în joc atingerea interesului material ori moral colectiv al profesiunii. (Cas. fr. crim., 14 Martie 1924, *Dall. Hebd.*, 1924, p. 263; notă semnată L. S. sub Cas. fr. Secțiuni-Unite, 5 Aprilie 1913, *Dall. P.*, 1914, I, p. 65; Cas. fr. crim., Mai 1925, *Dall. Hebd.*, 1925, p. 369; Cas. fr. crim., 12 April 1927, *Dall. Hebr.*, 1927, p. 368.

IV. Quantumul judiciar și quantumul legal al daunelor morale

Legea stabilește, în unele cazuri, quantumul daunelor interese, datorite de autorul unui quasi-delict.

Astfel, în materie de divorț, soțul nevinovat nu poate obține dela soțul culpabil o pensie alimentară decât până la concurența de $\frac{1}{3}$ din venitul acestuia (art. 281 c. civ.).

Această pensie, care, după majoritatea interpretărilor, are caracterul unei indemnizări, deoarece nu este datorită decât de soțul vinovat, este menită să repare prejudiciul, pe care îl cauzează soțului nevinovat pierderea prin divorț a ajutorului ce avea din partea soțului declarat culpabil. (Civ. 18 Oct. 1926, *Dall. P.* 1927. I, 101).

Cota pensiunii alimentare fixată de art. 281 c. civil, este în legătură cu acest caracter special al ei.

Prin urmare, dacă soțul nevinovat ar invoca o cauză a prejudiciului, alta decât pierderea dreptului de ajutor, de exemplu, dauna rezultând din partajul averii comune a soților, din art. 281 nu poate fi opus soțului nevinovat care ar avea dreptul, fie la o indemnizare sub formă de capital, fie la o pensie, ce ar putea întrece $\frac{1}{3}$ din veniturile soțului debitor. (Cas. fr. req. 13 Mai 1924, *Dalloz Hebdomadaire*, 1924, p. 389; Cas. fr. civ., 21 Iunie 1927, *Dall. Hebd.*, 1927, p.

398; Rouast. *Revue critique de législation et de jurisprudence*, 1925, pag. 390; Ripert, *Le caractère de la pension alimentaire allouée en cas de divorce*, *Dall. Hebd.* 1927, Chronique, pag. 53; H. Lalou, *La responsabilité civile*, n. 79, p. 61).

V. Situațiunea juridică a persoanelor civile în raport cu dreptul de a reclama daune morale

Doctrina este de acord că singurul prejudiciu moral, de care se pot prevala persoanele civile, este acela rezultând din atingerea reputației lor.

Societățile civile sau comerciale, syndicatele profesionale, asociațiile, cu alte cuvinte toate grupările cari se bucură de personalitatea civilă, pot invoca legea din 29 Iulie 1881 (Barbier, Matter et Rondelet, *Cod expliqué de la presse*, ed. 2 vol. 2, No. 534 și urm.; H. Lalou, *op. cit.*, n. 69, p. 52).

Această regulă a intervenit ca o limită a acestei largi concepțiuni asupra daunei morale, rezultând dintr'o durere morală.

Intr'adevăr, se crezuse că persoanele civile (Stat, departament, comune, stabilimente publice, societăți) pot fi socotite din punct de vedere al daunei morale, la fel cu persoanele fizice. O deciziune acordase după cum am arătat mai sus unui departament daune interese pentru durerea pricinuită de moartea unui copil dela asistența publică. (Trib. civ. Carcassonne, 4 Ian. 1923). Deciziunea a fost reformată asupra acestui punct. C. Apel Montpellier, 4 Febr. 1924, *Dall. P.*, 1924, II, p. 33).

Cum se poate concepe durerea unui departament?

O deciziune a Curții de Casație din 1 Mai 1925, a decis în aceiași ordine de idei, că „în ceiace privește prejudiciul moral, Statul, în principu, nu posedă dreptul de a acționa în fața Tribunalelor represive”. În adevăr, Statul nu poate apăra un interes moral pe calea acțiunii civile în fața Tribunalelor represive, deoarece interesul său moral se confundă cu interesul social, a cărui apărare constituie obiectul acțiunii publice. (Vezi *Dall. P.* 1925, I, p. 209 cu nota d-lui Henry; H. Lalou, *op. cit.* n. 68, p. 52).

S'a discutat, în jurisprudența franceză, dacă se poate recunoaște calitatea de persoană indirect dăunată societății de asigurare, care a trebuit să plătească asiguratului indemnitatea convenită, în urma faptului săvârșit de un terțiu.

După ce a consacrat, la început, soluțiunea afirmativă, jurisprudența a revenit, hotărând că societatea de asigurare nu poate recurge la acțiunea în daune contra terțiului, autor al delictului sau quasi-delictului, decât numai în cazul când ea a fost subrogată de către asigurat în drepturile sale contra autorului riscului. (Gardenat și Ricci, *op. cit.*, p. 37, n. 138; Alauzet, *Traité des Assurances*, II, n. 478; Lefort, *Traité des Assurances sur la vie*, II, p. 131; Lyon-Caen et Renault, *Traité de Droit Commercial*,

VI, n. 1312; Capitant, *Revue Trimestrielle de Droit Civil*, 1906, p. 37; Baudry-Lacantinerie et Wahl, *Du Louage*, II, 2120; C. Apel Paris, 27 Martie 1903, *Sirey*, 1903, I, p. 257; C. Apel Montpellier, 9 Ian. 1905, *Dall. P.* 1906, II, p. 185; C. Apel Paris, 21 Martie 1905, *Dall. P.*, 1906, II, p. 185; Trib. com. Sena, 13 April 1905, *Dall. P.* 1906, V, p. 25; C. Apel Paris, 31 Dec. 1907, *Dall. P.* 1909, II, p. 45; C. Apel Bordeaux, 13 Ian. 1913, *Sirey* 1914, II, p. 3; Cas. fr. civ., 6 Ian. 1914, *Dall. P.*, 1918, I, p. 57).

Problema dreptului de regres al societ. de asigurare, în ce privește posibilitatea de a urmări pe autorul delictului sau quasidelictului, ce a provocat sinistrul, s'a pus și în privința Statului cu ocaziunea pensiei datorate victimei unui accident.

Dreptul Statului, de a urmări pe autorul prejudiciului, în scopul ca să se recupereze de indemnitatea servită victimei cu titlu de pensie, este controversat.

Jurisprudența înclină, însă, în genere, pentru soluțiunea negativă; iar în alte cazuri decide că dreptul de regres al Statului trebuie combinat cu al victimei, astfel încât autorul prejudiciului să nu fie obligat la plata unei îndoite indemnități pentru unul și același fapt generator de daune. (Gardenat și Ricci, *Responsabilité Civile*, pag. 37, No. 139; C. Apel Pau, 31 Martie 1920, *Dalloz Pér.* 1921, II, pag. 17; C. Apel Paris, 4 Noembrie 1920, *Dall. P.*, 1921, II, p. 17; C. Apel Dijon, 21 Ianuarie 1926, *Dalloz Hebd.*, 1926, 244; Cas. fr. req. 19 Martie 1919, *Dall. P.* 1920, I, p. 65; Cas. fr. civ. 14 Ian. 1924, *Dall. P.*, 1925, I, p. 96; *Contra*: C. Apel Paris, 22 Mai 1903, *Pand. Fr.* 1904, II, p. 129; Trib. civ. Sena, 26 Dec. 1905 *Gaz. de Trib.* 13 Ian. 1906; Trib. civ. Sena, 16 Mai 1908, *Gaz. de Trib.* 3 Iunie 1908; C. Apel Paris, 3 Martie 1909, *Sirey*, 1910, II, 57; Cas. fr. civ., 7 Martie 1911, *Dall. P.*, 1918, I, 57; Trib. civ. Sena, 5 Dec. 1911, *Gaz. des Trib.*, 17 Febr. 1912; Consiliu de Stat francez, 23 Iunie 1913, *Sirey*, 1923, II, p. 3; C. Apel Ajeu, 27 Ian. 1920, *Dall.* 1921, II, 17; C. Apel Agen, 10 Mai 1920, *Dall. P.*, 1921, II, p. 17; C. Apel Paris, 31 Dec. 1923 *Dall. Hebd.*, 1924, p. 319; Trib. corect. Sena, 10 Febr. 1926, *Gaz. du Palais*, 1926, I, p. 677).

VI. Considerațiuni critice asupra tendințelor jurisprudenței în evoluțiunea problemei daunelor morale

Tendința jurisprudenței, de a lărgi sfera concepțiunii asupra daunelor morale, a mers până la punctul că s'a consacrat soluțiunii, în privința cărora spiritul juristului poate fi stăpânit de îndoială sau de nedumerire.

Astfel, unele deciziuni au mers până la punctul de a admite acțiunea pornită de un legatar universal pentru prejudiciul moral rezultând din afecțiunile ce avea față de *de cuius*, căzut victimă a unui accident.

(Cas. fr. req. 10 April 1922, *Dall. P.*, 1923, I, p. 52, H. Lalou, op. cit. n. 67, p. 51).

Deși în principiu, autorul acestor rânduri este partizanul hotărît al teoriei care socotește că daunele morale sunt juridicește admisibile, totuși acordarea acestor daune trebuie apreciată, după cum am arătat deja mai sus, cu cea mai mare prudență, spre a evita arbitrarul care este negațiunea ideei de justiție și compromiterea iremediabilă a oricărei noțiuni și instituțiuni juridice.

Acordarea daunelor morale depinde de fapte, și situațiuni și criterii esențial subiective.

În acțiunile ce tind la valorificarea daunelor morale nu se judecă un simplu și brutal fapt material, ci situațiuni psihologice, a căror sinceritate, existență și consecințe, trebuie să facă obiectul unei analize, în care spiritul de pătrundere și de caracterizare al judecătorului urmează să înlăture tot ceea ce este tendință de speculă, de exagerare și de mistificare.

Aceste principii au fost consfințite, recent, de suprema noastră instanță cu prilejul chestiunii dacă se poate valorifica, pe calea unei intervențiuni, într-o instanță deja angajată, dreptul de daune pentru un prejudiciu moral. Inalta Curte spune că deși interesul moral poate face, în principiu, ca o cerere de intervenție să fie admisă, aceasta presupune, însă, un interes propriu, distinct de acela al părților litigante, interes ce poate servi de bază unei acțiuni principale din partea intervenientului.

De aceea, atunci când nu se pune în discuțiune nici o chestiune în legătură cu onoarea sau drepturile patrimoniale ale intervenientului, interesul pur moral pe care acesta l-ar avea, sprijinit numai pe sentimentul de afecțiune față de una din părțile din proces, nu poate justifica cererea de intervențiune. (Cas. I, 5 Noembrie 1929. *Pandectele Săptămânale* No. 13 din 6 Aprilie 1930, pag. 292).

VII. Trimiteri la jurisprudența românească în privința problemei daunelor morale. Indicațiuni la lucrări de doctrină

Credem util să reproducem, pentru uzul cititorilor noștri, o parte din hotărârile pronunțate de instanțele noastre judecătorești în materie de daune morale.

Aceste hotărâri sunt împrumutate din excelenta lucrare *Codul Civil Annotat*, datorită d-lor C. Hamangiu și N. Georgean.

Pentru complectarea materiei și pentru a se consulta și alte hotărâri, intervenite asupra acestei delicate probleme de drept, îndrumăm pe cititorii noștri și la lucrarea recent apărută: *Codul de Procedură Penală Annotat*, de d-nii Const. G. Rătescu, președinte la Inalta Curte de Casație și N. Pavelescu, consilier de Curte de Apel și asistent la Inalta Curte, lucrare care a îmbogățit în mod real literatura noastră ju-

ridică și care nu ar trebui să lipsească din nici o bibliotecă.

În *Codul de Procedură Penală Adnotat* de d-nii Const. Rătescu și N. Pavelescu se poate găsi sub art. 6, 11, 187 și 190, o bogată și prețioasă colecționare a hotărârilor pronunțate de instanțele noastre judecătorești asupra chestiunii daunelor morale și materiale.

1. Persoana care, prin faptul său, a cauzat altuia un prejudiciu este obligată a repara atât dauna materială cât și dauna morală.

Astfel, cel ce murdărește portretele ctitorilor dintr-o biserică e responsabil de daune atât pentru restabilirea portretelor, cât și pentru dauna morală suferită de ctitorul al cărui portret a fost murdărit. (Apel III Buc. 3 Febr. 1885, Dreptul No. 44 din 1885, C. Hamangiu și N. Georgean, *Codul civil adnotat*, vol. II, art. 998 și 474).

2. Legiuitorul, voină să apere toate drepturile și bunurile unei persoane, a prevăzut în art. 998 și 999, în termeni generali, cari nu fac nici o distincțiune, că orice ce daună trebuie a fi reparată, prin urmare atât cea materială cât și cea morală. Deși de multe ori, este aproape imposibil de a repara și a evalua în bani un prejudiciu moral, însă nu e mai puțin adevărat că orice condamnățiune, fie chiar pecuniară, implica o reprobățiune morală a faptului prejudiciabil; și apoi din faptul că nu se poate evalua în bani o pagubă morală și prin urmare să se acorde o reparațiune exactă, nu se poate deduce că nu se poate acorda daune morale. Trib. Ilfov I și 661 din 9 Dec. 1889, *Dreptul* No. 1 din 1890, Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998 din 48).

3. Termenii art. 998 și 999 fiind generali, rezultă că toți acei cari sunt lezați prin un fapt prejudiciabil pot exercita acțiunea în daune interese.

Astfel, tatăl și soțul, atinși nu numai prin pierderea materială a unei fiice și soției, dar și de prejudiciul moral sub raportul afecțiunii, sunt în drept a exercita acțiunea în daune. Trib. Ilfov 601 din 2 Dec. 1889 *Dreptul* No. 1 din 1890, C. Hamangiu și N. Georgean, op. cit. art. 998, No. 50).

4. Conflictetele, ce se nasc din neexecutarea unei hotărâri, care ordonă unui soț a încredința copilul eșit din căsătorie celuilalt soț, nu se pot rezolva, pentru simplul fapt al neexecutării, în senzul art. 1075, prin condamnarea la daune interese spre repararea unui prejudiciu apreciabil în bani, conf. art. 1084 c. civ. Totuși sancțiunea dreptului de putere părintească și a executării consistă, pentru soțul, căruia justiția i-a încredințat copilul, în dreptul de a putea recurge la puterea publică, dacă copilul este ascuns de celălalt soț și hotărârea nu se poate executa din cauza acestui fapt. Prejudiciul moral ce suferă soțul, ale cărui drepturi sunt violate, are a fi reparat prin o condamnare pecuniară a soțului recalitrant, conform principiului din art. 998 cod. civ. (Cas. II, No. 199 din 1896; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, No. 68).

5. Deși faptul de a introduce o acțiune în justiție nu este decât exercitarea unui drept legitim, totuși recursul la instanțele judecătorești poate să constituie o culpă și să dea loc la daune, de câte ori exercițiul acțiunii constituie un act de răutate și de rea credință, sau, cel puțin, un act de o eroare grosieră, care echivalează cu **dolul**,

În asemenea caz dauna poate fi nu numai materială, dar și morală și se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului, după gravitatea prejudiciului moral, suferit de cei chemați în judecată printr'o acțiune temerară și vexatorie și după pozițiunea socială a celor vexați. Trib. Bacău, Dreptul No. 50 din 1899; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, No. 76).

6. Este indiferent dacă prejudiciul cauzat e moral sau material; deosebirea este numai că acel moral e foarte greu de stabilit, aceasta nu e un motiv, ca el să nu dea loc la despăgubiri. Astfel, faptul pentru o femeie nemăritată de a întreține relațiuni cu un bărbat, având de consecință nimicirea cinstei sale, bărbatul e ținut a repara prejudiciul, dacă e cauzat de dânsul, când se constată, adică, că bărbatul a înșelat pe femeie prin manopere frauduloase. (Trib. Ilfov I, *Curierul Judiciar* No. 65 din 1902; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, No. 85).

7. Art. 998 nu face nici o deosebire între prejudiciul moral și cel material. Este logic și drept ca victima unui delict sau quasi-delict să dobândească deplină îndemnizare a întregului prejudiciu suferit, întrucât nu se poate admite, ca principiu și regulă absolută de drept, că în nici un caz suferințele morale provenite din culpa altuia nu pot da loc la daune civile, ca unele ce nu se pot aprecia în bani.

Prin urmare suferința morală poate deveni cauza unui prejudiciu material și rămâne în sarcina instanțelor judecătorești de a constata, pentru fiecare caz special, dacă dânsa a produs un asemenea efect și în ce măsură a fost produs. (Cas. I, 508 din 904; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, No. 90).

8. Bărbatul, care, prin întrebuintare de diferite manopere și promisiuni, determină pe o fată să consimtă a avea relațiuni sexuale, e dator a repara daunele suferite de victima seducțiunii (Trib. Botoșani, *Curierul Judiciar* No. 82 din 1905; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, No. 92).

9. Aplicarea unui sequestru, în baza unei creanțe deja plătită, constituie un fapt nedrept și îndrituește pe cel prejudiciat prin acest sequestru, să ceară în virtutea art. 998 cod. civ., despăgubiri pentru daunele atât morale cât și materiale suferite. (Trib. Brăila, S. I, *Dreptul* 73 din 1908; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998 No. 111).

10. După art. 998 și 999 din cod. civ., orice faptă a omului care cauzează altuia prejudiciu, obligând pe acela care a produs prejudiciul a-l repara, de aci rezultă că ruperea unei promisiuni de căsătorie, fără nici un motiv legitim, poate da loc la despăgubiri în favoarea persoanei care a fost victima acestui prejudiciu și prejudiciul poate fi, în asemenea caz, nu numai material dar și moral. (Trib. Vaslui, *Dreptul*, 52 din 1909; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998 No. 115).

11. Faptul că, prin ademeniri mincinoase, un bărbat abuzează de inexperiența unei fete, constituie o culpă ce poate da locul unei acțiuni în daune. (C. Apel Buc. S. I, 173 din 13 Sept. 1910 *Dreptul* n. 59 din 910), Trib. Ilfov S. I, 605 din 2 Oct. 1912 *Curierul Judiciar* n. 53 din 1913; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, n. 122).

12. — Infirmitățile fizice produc și adevărate leziuni morale, care pentru a fi de un caracter mai puțin material, nu sunt mai puțin reale.

Principiul fundamental al justiției este de a repara orice leziune fiindcă numai astfel se poate ajunge la acel echilibru de interese, care este condițiunea pri-

mară a unei vieți sociale, principiu formulat de lege în art. 998 și urm., c. civ. Trib. Pătina I, No. 1017 din 1914 *Curierul Judiciar* n. 4 din 1915; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, n. 145).

13. Art. 998 cod. civ., vorbind de prejudiciul cauzat, nu a putut înțelege numai paguba materială directă ce ar suferi cineva, ci și prejudiciul moral care poate fi concretizat într-o valoare materială, iar aprecierea daunelor, atât materiale cât și morale, intră în atributul suveran al instanței de fond. (Cas. I No. 122 din 20 Febr. 1915 *Jurisp. Rom.* 1915 p. 280, *Curierul Judiciar* n. 42 din 1915; C. Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, n. 147).

14. Art. 998 cod. civ. român cât și cel corespunzător din codul francez, nu face nici o distincție între daunele materiale și cele morale, încât oricând prejudiciul, fie el material sau moral, trebuie reparat.

Daunele acordate în acest caz nu sunt echivalent al onoarei ultragiutate ci o reparațiune a prejudiciului moral suferit. (Trib. Ilfov, S. 4. 874 din 5 Nov. 1920, *Curierul Judiciar* n. 81-82 din 1920; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 998, n. 166).

15. Logodna nu constituie o convențiune prin urmare desfacerea ei nu poate da loc la daune contractuale; — însă când se constată în fapt că s'a întrebuițat manopere viclene ca să ducă la desfacerea logodnei sau ea s'a produs în așa condițiuni că elementul de culpă este evident în sarcina persoanei care a decis rupțura logodnei, această persoană poate fi obligată, în virtutea art. 998 cod. civ., ca să repare daunele morale sau materiale ce le-a pricinuit prin vina sa. (Jud. ocol Bâra-Roman, cartea jud. civ. 93 din 15 Martie 1924; *Jurisprudența Generală* n. 1570 din 1924; Hamangiu și Georgean, op. cit. art. 999, n. 190).

16. Are drept la daune morale funcționarul înlăturat, în mod abuziv din serviciu căruia i s'a adus un prejudiciu prin calificativul de incapacitate notorie, împrejurare ce l'a împiedecat să găsească un serviciu la o instituțiune privată. (C. Apel III Buc. dec. 206 din 1923 *Jurisprudența Generală* 1923, No. 1163, pag. 491).

17. Promisiunea de căsătorie călcată fără motiv plauzibil când a fost cauza determinantă a seducțiunii, constituie o culpă și dă loc la daune morale. (C. Apel Craiova I, 6 Aprilie 1925 *Pandectele Române* 1926 II, pag. 19).

18. Un medic nu poate fi responsabil de greșeala ce a făcut în diagnosticul său.

El poate cere daune morale persoanei care i-a imputat, mai ales în public, ignoranța. (Trib. federal elvețian, 9 Mai 1919, *Pandectele Rom.* 1922, IIII, p. 131).

19. Este admisibilă acțiunea în daune pentru seducțiune. Ea nu implică cercetarea paternității interzisă prin art. 307 cod. civ. (C. Apel Iași, 4 Iunie 1921, *Pand. Rom.* 1922, II, p. 166).

20. Persoanele morale răspund și ele de daunele prevăzute de art. 998 c. civ. Ele sunt asimilate din acest punct de vedere cu particularii. (Cas. I, n. 68 din 1921, *Pand. Rom.* 1923 I, p. 51).

21. Daunele pe care le suferă partea civilă pot fi atât morale cât și materiale. Faptul că partea civilă are o situațiune bună, nu îndreptățește Curtea de a-i refuza daunele-reclamate. (Cas. II, n. 2031 din 1926, *Pandectele Săptămânale*, pe 1926, p. 705).

22. In codul nostru civil este interzisă cercetarea paternității pentru a nu turbura liniștea socială.

Când însă se dovedește care este tatăl unui copil na-

tural acesta este dator să contribuie la repararea prejudiciului femeii cu care a avut relațiuni. (Trib. Mehedinți I, n. 515 din 1925, *Pandectele Săptămânale* 1925, pag. 621).

23. Statul răspunde pentru daunele materiale și morale cauzate printr-un act ilegal. (C. Apel Buc. IV, n. 366 din 1925, *Pandectele Săptămânale*, 1925, pag. 620).

24. — Prin acordarea unei despăgubiri, sub formă de pensie alimentară pentru întreținerea copilului rezultat dintr-o seducțiune, nu se calcă dispozițiunile art. 307 c. civ. neturbându-se cu nimic liniștea familiilor, scop pe care l'a avut în vedere legiuitorul, ci se urmărește repararea unei pagube provocată printr-o culpă. (C. Apel Craiova I, n. 100 din 1925, *Pandectele săptămânale* 1925, pag. 499).

Pentru complectarea indicațiunilor doctrinare, recomandăm cititorilor noștri, cari doresc să adâncească studiul acestei probleme, pe lângă lucrările mai sus menționate, și următoarele opere de doctrină: P. Barbery, *De la protection de l'intérêt moral*; G. Corbesco, *Devoirs moraux et obligations légales*; R. Fontaine, *Le dommage moral et sa réparation pecuniaire*; I. Ganot, *La réparation de préjudice moral*; H. Germette, *Essai sur les rapports de l'élément matériel et de l'élément intentionnel dans la responsabilité civile*; A. Montelet, *La réparation du préjudice moral*; A. Martin-Acharo, *De la réparation première du tort moral*; A. Sourdat, *Traité général de la responsabilité du de l'action en dommages-intérêts en dehors des contrats*; M. Veliciu, *De la répartition pecuniaire du dommage moral*; Max Gaster, *Prejudicii moral și material*, *Revista Judiciară*; A. C. Popescu, *Daunele Morale*, *Dreptul*, No. 30 din 1905; P. Vasilescu, *Critica daunelor morale în dreptul civil* *Dreptul* no. 63 din 1915; P. Vasilescu, *Asupra daunelor morale*, *Curierul Judiciar*, no. 14 din 1921,

TRAIAN ALEXANDRESCU
Pro-Decanul Baroului Ilfov

A apărut : în Editura *Curierului Judiciar* :
DREPT COMERCIAL COMPARAT. vol. I, de
M. HACMAN, Profesor de Drept comercial la U-
niversitatea din Cernăuți.

Acest volum, format mare, având 840 pagini cuprinde:
Partea Generală. — Dreptul comerciantului fizic. — Dreptul
obligațiunilor comerciale.
Prețul 500 lei

A apărut :
— ACȚIUNILE PRIVILEGIATE în Societă-
țile anonime. Studiu de Drept Comparat, de D.
Găleşescu-Pyk, Profesor de Drept Comparat și
Maritim la Facultatea din Cernăuți, Avocat.
Prețul 240 Lei.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu
șteptă alte invitațiuni, cari sunt costisitoare, sau sosit-
rea în localitate a încasatorilor, și a binevoii să trimită
achitarea abonamentului prin mandat poștal, direct la
Administrația „Curierul Judiciar”, București, Artei 5,
notând pe cotorul mandatului, pentru abonamentul da-
torat, partida No...